

ŽELEZAR

JESENICE 6. februarja 1965 Poština plačana v gotovini
LETO VII. Številka 6

Dobili smo nov ravnalni stroj

V jeklovleku smo v okviru rekonstrukcije dobili iz ZDA tudi tri ravnalne storje Blaw-Knox Medard. Od teh je eden namenjen za vlečno linijo, ki bo montirana šele v novem obratu na Beli, enega montiramo prav te dni v brusilnici na Javorniku, medtem kot tretji že obratuje v adjustaži jeklovleka.

Stroj je moderne izvedbe, močan in enostaven glede nastavitve, dela pa zelo dobro, tako da smo s tem strojem dosegli tisto stopnjo ravnosti, ki jo od nas zahtevajo kupci. Škoda je le, da na tem stroju ni mogoče ravnati šestoglatih in drugih profilov, ker je grajen le za ravnanje okroglih palic. Ker pa je velika večina naših izdelkov prav okroglo jeklo, smo s tem uspeli odpraviti reklamacije zaradi slabe ravnosti, ki so bile v zadnjih letih pogoste, predvsem pri jeklih za kroglične ležaje.

Z novim strojem lahko poravnamo vse luščeno jeklo, pa tudi okroglo vlečeno jeklo od 20 do 90 mm premera.

Manjši stroj, ki bo v brusilnici, bo služil za pokritje dimenzijskega območja od 6 do 30 milimetrov.

Doslej smo bili za ravnanje profilov nad 40 mm premera popolnoma odvisni od adjustaže Javornika I, ki pa ima svoje zmogljivosti običajno zasedene za svojo proizvodnjo ali pa mu manjka ljudi, tako da smo včasih tudi po nekaj mesecev čakali na material, ker ga ni bilo mogoče poravnati. Neredko je tak material prispel nazaj korodiran, kar je pomenilo dodatno delo. S tem pa sedaj odpade čakanje ter transport na Javornik in nazaj. Še vedno pa bomo morali dajati na ravnanje vložek za luščilnico, ker je le-ta ovalen in rezan na škarjah in ga zato ne moremo ravnati na novem stroju.

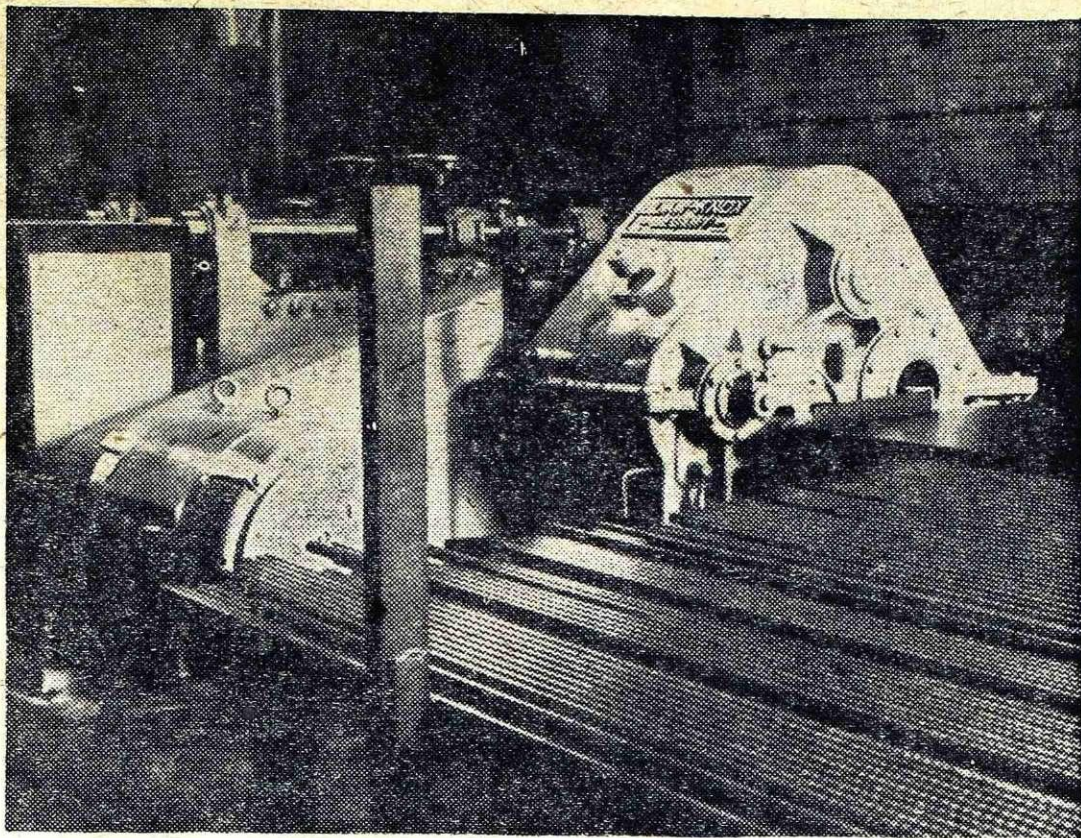
Izdelki jeklovleka morajo biti ne le ravni, ampak morajo imeti tudi čisto in gladko površino ter točne mere po ISA tolerancah. Pri starem načinu ravnanja na univerzalnih strojih je prišlo do dimenzijskih odstopanj in ovalnosti, razen tega so bili pogosto na površini palic tudi vtiski, ki kvarijo površinski izgled in so bili neredko vzrok reklamacijam. Vse te nevednosti so z novim strojem odpravljene, ker palica rotira med dvema poševno postavljenima valjema in je tako ovalnost praktično ne-

mogoča, stikanje pa je minimalno in to upoštevamo pri predhodni obdelavi.

Izredne težave nam je povzročalo ravnanje oplemenitenih jekel, ki imajo visoko trdnost in jih je zato težko poravnati. Tudi ta problem je za okrogle profile sedaj rešen, ostane pa še vedno odprto ravnanje 6-oglatih, kvadratnih ter ploščatih profilov in oplemenitenih jekel. Tudi v tem pogledu so že storjeni koraki in je predvidena nabava univerzalnega ravnalnega stroja.

Ker so izdelki jeklovleka zelo iskani na domačem tržišču, ki še vedno uvaža velike količine vlečenih, luščenih in brušenih jekel, bo z rekonstrukcijo obrata jeklovlek treba pohiteti. Čas je drago cen, saj s povečanjem proizvodnje teh jekel, ki imajo precej ugodno ceno, lahko v veliki meri pripomoremo k večji finančni realizaciji.

Matevž Gluhar

Novi ravnalni stroj v adjustaži jeklovleka že obratuje

Kako je z novo opremo za elektrodni oddelek

Elektrodni oddelek si je le s težavo pridobil domovinsko pravico v našem podjetju. Pravzaprav bi lahko rekli, da je to priznanje dobil šele v zadnjem času, čeprav je znano, da je elektrodni oddelek glede ustvarjanja dohodka na prvem mestu.

Obstoječe naprave v tem obratu so povečini dotrajane, čeprav smo leta 1958 kupili stiskalnice za oplaščevanje elektrod in dve stiskalnici briket ter lani novo sušilno peč. Zaradi takega stanja smo v začetku leta 1963 pričeli iskati ponudbe za opremo elektrodnega oddelka. Naši strokovnjaki so si različne take naprave ogledali v tuji-

ni. Že proti koncu leta 1963 je bilo odločeno, da bi potrebno opremo kupili pri firmi Oerlikon v Švici, kjer smo kupili tudi vse obstoječe stiskalnice za oplaščevanje elektrod in nekaj druge opreme.

Zaradi težke devizne situacije in zaradi stalnega pomanjkanja dinarskih sredstev v železarni, nikakor nismo mogli pospešiti sklenitev po-

godbe in smo jo sklenili šele proti koncu leta 1964. Kljub vsesplošni podražitvi smo uspeli znižati ceno za 3% za tisti del plačila, ki ga moramo izvršiti takoj z nakazili. Pogodba je bila sklenjena na kredit z odplačilnim rokom v treh letih s pogojem, da prodajalcu predložimo garancijo naše pristojne banke. S tem so se začele ponovne težave. Banka je namreč postavila pogoj, da nam izda potrebno garancijo, če se železarna obveže, da bo po investiciji izvozila blizu 2000 ton elektrod več, kakor pred investicijo in od tega najmanj 50% na zapad. To pomeni, da bi morali po investiciji izvoziti 3000 ton elektrod. Od tega v zapadne države 1000 ton. Če upoštevamo, da so obstoječe naprave v elektrodnem oddelku, na katerih so do sedaj proizvedli letno okrog 5500 ton oplaščenih elektrod, že večji del iztrošene in da nova oprema ne pomeni v celoti nove proizvodnje, potem je jasno, da železarna ni mogla prevzeti take obveze. Pri tem je med drugim vredno omeniti, da je taka obveza krivična, če se podjetje nameni plačati investicijo iz lastnih dinarskih sredstev in z devizami, ki jih

(nadaljevanje na 2. strani)

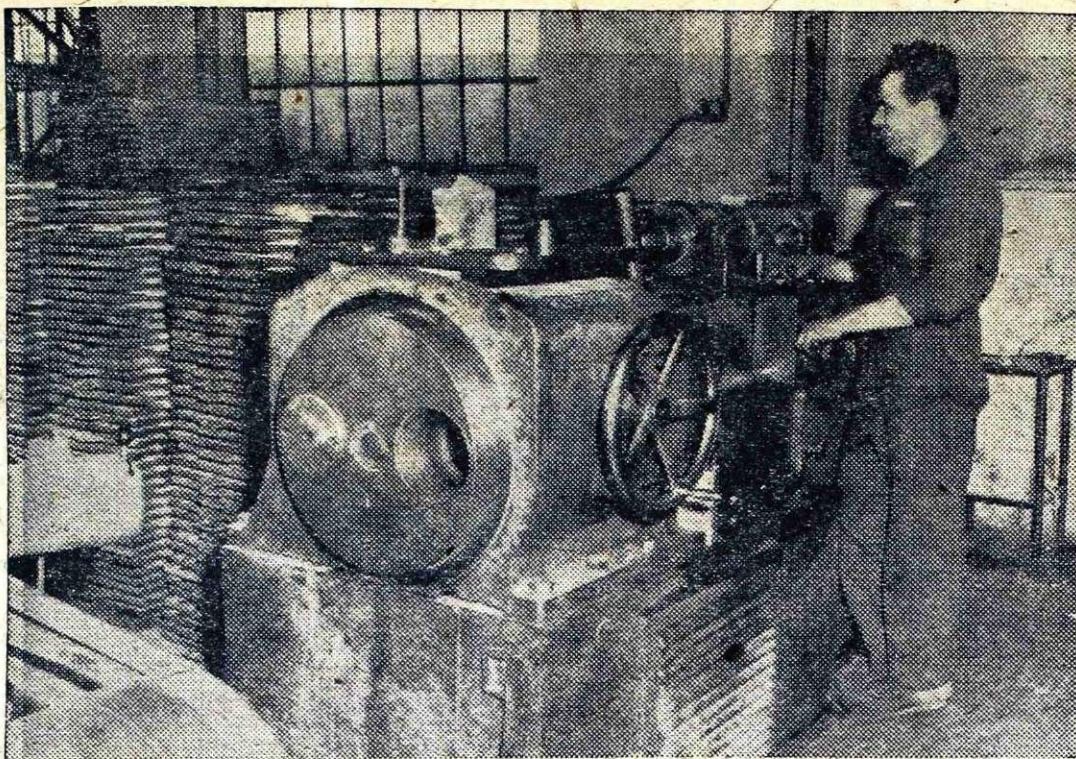
Spet rekord na lahki progi

Čestitamo dnini Mežnarc! Želimo, da bi imeli čim več posnemalcev

IZBOLJŠAN REKORD

17. januarja je dnina Mežnarc na lahki progi izboljšala svoj dninski rekord na progi 230 mm pri valjanju okroglega železa Ø 17. Izvaljali so 40.602 kg železa. Prejšnji rekord dnine Mežnarc je znašal 40.230 kg. Kolektivu k izboljššanemu proizvodnemu rekordu iskreno čestitamo!

Dotrajano stiskalnice EP-5 bo treba v bližnji prihodnosti zamenjati z novo modernejšo

Preprečili so veliko nesrečo

29. januarja je vlak F-994 jevodji, ki je tudi že začel zaprskel v tovarno z 42-minutno zamudo. Da bi čimprej prišli do voznika, so jih od dospellega vlaka najprej dostavili, nato pa sestavili vlak za izvoz. Malo pred 12. uro je prometnik iz Fužin naročil čuvaju in blokarju, naj uredita izvoz vlaka. Čuvaj je ukrenil vse potrebno in ko je tudi od blokiranja dobil dovoljenje, je postavil izvozni signal na prosto. Vlak z 18 vagoni je odpeljal. Vlakovni in doprežni stoj sta bila predpisno vključena v vod za zračno zaviranje. Ker vlak ni bil težek, strojevodja obeh strojev ni sta pospeševala brzine pri izpeljavi, ker bi brez nje lahko prevozila vzpon proti postaji. Ko je vlak pripeljal do generatorske hale, je strojevodja Koprivec opazil, da kretnica 11 b ni postavljena pravilno. Tudi kurjač Dolušič je zagledal, da kretnica 9 b vodi v slepi tir ob plavžih. Hitro je zavpil »stoj« proti stro-

jevodji, ki je tudi že začel zavirati in s signalom opozarjati na nevarnost. Strojvodja doprege je to upošteval, pa tudi zavirači so potegnili zasilne zavore. Vlak se je zaradi hitrega ukrepanja še prapred 12. uro je prometnik iz Fužin naročil čuvaju in blokarju, naj uredita izvoz vlaka. Čuvaj je ukrenil vse potrebno in ko je tudi od blokiranja dobil dovoljenje, je postavil izvozni signal na prosto. Vlak z 18 vagoni je odpeljal. Vlakovni in doprežni stoj sta bila predpisno vključena v vod za zračno zaviranje. Ker vlak ni bil težek, strojevodja obeh strojev ni sta pospeševala brzine pri izpeljavi, ker bi brez nje lahko prevozila vzpon proti postaji. Ko je vlak pripeljal do generatorske hale, je strojevodja Koprivec opazil, da kretnica 11 b ni postavljena pravilno. Tudi kurjač Dolušič je zagledal, da kretnica 9 b vodi v slepi tir ob plavžih. Hitro je zavpil »stoj« proti stro-

Vlakovnemu in strojnemu osebj, ki je nepravilnost ta-

koj opazilo, reagiralo ter vlak zaustavilo, gre za njihovo budnost vsa pohvala. Strojvodjo Bruna Koprivca in kurjača Ivana Dolušiča, ki sta prva opazila, da kretnice niso v pravilni legi, pa je obratovodstvo prometa nagradilo.

Občni zbor sindikalnega odbora plavž

V preteklem tednu smo imeli plavžarji občni zbor sindikalnega odbora Plavž. Udeležba je bila zadovoljiva kot že nekaj let nazaj ne. Po poročilih, ki so v glavnem obravnavala glavne probleme proizvodnje in delo samoupravnih organov, je bila zelo živahna razprava.

V njej je bilo kritično ocenjeno delo zbora proizvajalcev, ki v preteklih dveh letih ni odigral svoje vloge, v glavnem zaradi premajhnega zanimanja posameznih članov kolektiva. V razpravi o proizvodnji je bilo poudarjeno, da naš kolektiv kljub prizadevanju proizvodnjega plana ni mogel izpolniti, v glavnem zaradi slabe kvalitete surovin. Izplen iz celotnega vsipa je v povprečju nižji za

1,8 %, prav tako je ruda glede na zrnovitost vsak dan slabša. Največ je bilo kritike zaradi slabe kvalitete koksa, ki nam povzroča težave in povečuje proizvodne stroške. Obravnavali smo tudi planirano proizvodnjo v letošnjem letu. Plan predvideva 120.000 ton grodlja in je bil sprejet s pogojem, da dobimo boljše surovine, posebno boljši koks. Po stanju v prvem mesecu je situacija kritična in

Na ta način bomo plačali za razne nadomestne dele v tekočem letu 205.885 švic. frankov v treh obrokih v času od 2-4 mesecev po veljavnosti pogodbe, 550.265 švic. frankov pa v šestih semestralnih obrokih. Prvi obrok zapade v plačilo šest mesecev po dobavi strojev.

Na osnovi te pogodbe in naše prošnje nam je Jugo-banka v Ljubljani izdala dne 16. januarja soglasje za prodajo potrebnih deviznih sredstev iz naše retencijske kvote za plačevanje opreme po sklenjeni pogodbi.

Z novo opremo, upoštevajoč izločitev dotrajanih strojev, bomo povečali proizvodnjo oploščenih elektrod od 5.500 na verjetno najmanj 8.500 ton letno.

Tako je do nadaljnjega ponovno zagotovljen obstoj temu rentabilnemu obratu v našem podjetju.

Brez ozira na to pa menim, da bomo morali čimprej začeti razmišljati o nadaljnjem vlaganju v ta oddelek, saj je jasno, da ni mogoče računati z več kot 10-letno življenjsko dobo rentabilnega obratovanja opreme, ki jo kupujemo in misliti moramo seveda tudi na staro opremo, ki še ostane.

Izgleda, da bomo s surovinami, ki jih imamo sedaj na razpolago, letošnji proizvodni plan zelo težko izpolnili. Iznešeno je bilo tudi vprašanje, kako bomo s takim načinom proizvodnje ustvarili zadovoljiv osební dohodek, ker v nasprotnem primeru lahko pričakujemo povečano fluktuacijo. Kljub temu, da novi cenik, ki velja od 1. januarja 1964 naprej, zajema vrsto pogojev, ki vplivajo na količino proizvodnje pri tako slabi kvaliteti surovin, ne moremo zagotoviti večjega osebnega dohodka ob še tako velikem prizadevanju kolektiva.

Stane Torkar

Nekaj novosti v zavarovanju

S 1. 1. 1965 so začeli veljati novi pravilniki in ceniki. Zato je prav, da bralce Železarja seznanimo z novostmi ravnalnikov, za katere vlada v glavnem največje zanimanje in to so: zavarovanje stanovanjskih površin in pa zavarovanje motornih vozil.

Stanovanjski in osebni predmeti so po novem pravilniku zavarovani za škodo, ki bi nastale zaradi:

1. Požara ali kake druge nesreče: strele, eksplozije, viharja, poplave, toče, zemeljskega ali snežnega plaz, utrganja zemljišča, padca zračnega letala in manifestacije.

To zavarovanje zajema odslej še: potres, počenje in izlitje vode iz vodovodnih in kanalizacijskih cevi ter podobnih naprav, udarec motornega vozila in škodo zaradi prebitja zračnega zidu.

2. Vlomne tatvine, ropa, poškodovanja stanovanjskih prostorov (sten, vrat, ključavnic), ki jih je povzročil vlomilec zato, da bi prišel v prostor, kjer so zavarovane stvari.

Na novo je do zneska din 200.000 zavarovana škoda zaradi navadne tatvine in sicer za:

— perilo dokler je zaradi pranja, sušenja ali likanja izven stanovanjskih prostorov v pralnici, sušilnici, likalnici;

— perilo, obleka in preproge, dokler so na terasi ali na dvorišču poslopja, v katerem je stanovanje zavarovano — zaradi sušenja, čiščenja in zračenja;

— na prevozu zavarovanih stvari v novo stanovanje.

3. Počenje ali razbitje stekla na oknih, vratih, vitrinah, steklenih

ploščah na mizah, policah, zidnih ogledalih in sanitarnih napravah, zaradi katere koli nevarnosti, razen pri premeščanju ali nameščanju v prostore, ki niso navedeni v polici ter zaradi prask, izjedanja ali sličnih poškodb na površini stekla.

4. Poškodovanja električnih strojev in aparatov, ki se rabijo v gospodinjstvu (hladilniki, radijski in televizijski sprejemniki), ki bi nastalo zaradi delovanja električnega toka. Izključena pa so iz zavarovanja poškodovanja, nastala zaradi starosti, iztrošenosti in trenutnih atmosferskih vplivov.

Pri delnih škodah na električnih strojih in aparatih sodeluje zavarovalec v vsakem primeru z zneskom din 3.000.—

5. Zavarovanje krije tudi nevarnost odgovornosti zavarovanca kot zasebnika, starešine gospodinjstva, najemnika ali lastnika stanovanja, kolesarja in športnika. Zavarovalna vsota za odgovornost znaša:

— za smrt ali poškodbo oseb do din 2.000.000 (doslej din 300.000),

— za poškodbo stvari tretjih oseb do din 1.000.000 (doslej do 30.000).

Zavarovana je tudi odgovornost zakonca in mladoletnih otrok, ki živijo z zavarovancem v družinski skupnosti ter odgovornost gospodinske pomočnice prio pravljanju njenih tovrstnih opravil.

6. Prtljaga je zavarovana do 10 % od zavarovalne vrednosti za vse zgoraj naštetne nevarnosti (razen navadne tatvine) tudi, ko se začasno, vendar ne dalj kot 6 mesecev, nahaja izven stanovanja v drugih prostorih v naši državi ali v tujini. Do sedaj je bila prtljaga zavarovana le do 10 % zavarovalne vsote, vendar ne več kot do din 50.000.

Zavarovanje krije tudi škodo na stvareh, ki bi izginile v zavarovalnem primeru ali pri reševanju pred škodo.

7. Uvaja se zavarovanje nove vrednosti. Škoda na premičninah, katerih vrednost je znašala pred

Novice iz delovnih enot

REMONT PRAZILNE PEČI NA PLAVŽU

Začeli so z generalnim popravilom prazilne peči, ki je bila že tako iztrošena, da je bila kvaliteta praznega siderita zelo slaba in je bilo otežkočeno normalno delo na plavžih.

ODSTRELJEVANJE NASEDLIN

Zaradi stalnega padanja proizvodnje na plavžu št. 1 smo morali peč ustaviti in z odstreljevanjem nasedlin očistiti profil. Za 19 odstrellov smo porabili 16 kg razstreliva. Uspeh se mora pokazati v nekaj dneh. Pregle-

dali smo tudi stanje obzidave peči, kar je bilo potrebno za določitev remonta.

JAVORNIK II PODATKI ZA LETO 1964

Letni plan končnih izdelkov so izpolnili s 108 %. Prekoračili so tudi plan vroče valjane pločevine za 5 %. V pocinkovalnici pa so izpolnili proizvodno nalogo s 117 %. Tudi plan odpreme so presegli za 7 %. Asortimenta niso izpolnili v celoti, ker niso imeli na razpolago odgovarjajočega vložka. Vseeno pa lahko opazimo napredek pri kvalitetah, to je pri dinamopločevini, OL 2 spec., Mn 14. Zaradi premika v kvaliteto so dosegli tudi večjo prodajno ceno kot v letu 1963.

ZARADI BOLJSEGA IZPLENA NIŽJI PROIZVODNI STROŠKI

Kolektiv valjarne 1300 ima veliko zaslug, da so bili planirani proizvodni stroški lani nižji za 200 milijonov dinarjev. Manj proizvodnih stroškov so imeli zaradi izboljšanja izpleta za 1,5 %, zaradi velike proizvodnje in večje storilnosti.

STORILNOST DELA VEČJA ZA 4 %

Storilnost na moža in uro se je v primerjavi z letom 1963 na progi povečala za 4 %, na platinskih škarih za 7 %, pri zračanju tudi za 7 %, pri prebiranju pločevine za 6 %, na novem ravnalnem stroju celo za 39 %, na Demagu za 10 %, na ravnalnem stroju za 2,2 % itd.

V LETU 1964 SO IMELI 46 NEZGOD

Lani se je v obratu Javornik II pri delu ponesrečilo 46 sodelavcev. Število nesreč je manjše kot v letu 1963, ko so zabeležili 55 primerov. Zaradi zmanjšanja števila nesreč izkazujejo prihranek na sredstvih, odstopljenih od socialnega zavarovanja za bolovanje do 30 dni, v višini 1,2 milijona dinarjev.

L. J.

V mehanični delavnici so na občni zbor povabili tudi upokojene

Ali poznaš statut svojega podjetja?

Če bi zastavili to vprašanje tako, da vprašani ne bi pričakovali poznejšega preverjanja, bi zelo pogosto dobili odgovor, da statut pač vsakdo zelo dobro pozna. Slišali bi:

- saj sem sodeloval v komisiji, ki ga je sestavljala,
- pomagal sem ga tolmačiti delovnemu kolektivu,
- toliko smo razpravljali o njem, da smo ga siti,
- ob sprejemanju smo ga ponovno brali in razlagali,
- prebirali smo ga in razmišljali o njem itd.

Vendar izgledajo stvari kaj hitro drugačne, če malo pobrsamo po posameznih členih in si prizadevamo, da bi zvedeli, k čemu to ali ono določilo zavezuje in kakšne dolžnosti nalaga. Ni poredko,

da se kdo naredi, ko da stvar prvič sliši. poglavij, ki govorijo o njih, ne poznajo dovolj natanko.

Najbrž se je zato odločilo neko bistrovidno podjetje za uvedbo preizkusa poznavanja statuta svojega podjetja. Vsi tisti uslužbenci, ki morajo sprejemati svoje odločitve na osnovi statutarnih določil in vsi oni, ki morajo skrbeti na osnovi statuta za zakonitost v podjetju ter takšni, ki morajo delavcem pogosto tolmačiti najpomembnejši akt interne zakonodaje, bodo morali dokazati, da statut dobro poznajo.

Kar prav bi bilo, če bi se več podjetij odločilo za občasne preizkuse. Direktorji, sekretarji, referenti za kadre, knjigovodje, vodje delavnic, obratovodje, organizatorji dela in proizvodnje ter vsi ti-

sti, ki imajo opravka z opravičenimi in neopravičenimi zahtevami ljudi, bi morali dobro poznati določila, na katera morajo opirati svojo vsakokratno odločitev. Ne samo to. Prav bi bilo, če bi človeku, katerega probleme rešujejo, tudi dobro raztolmačiti, zakaj takšni ali drugačni zahtevi ne morejo ustreči ali zakaj druge lahko upoštevajo znajo delavci svoje pravice, se hitro prepričamo, da tudi in rešujejo. Skratka morali bi znati dnevno pojasnjevati kakšna je zakonitost v podjetju in zakaj je takšna.

Občasni preizkusi poznavanja statutarnih določil ne bi mogli škodovati nikomur, morda pa bi pripomogli, da bi celo hitreje odpravljali nepravilnosti, določila statutov in da bi le-te hitreje izpopolnjevali.

P. G.

škodo nad 50 % od nove vrednosti se povrne v višini nove — nabavne vrednosti. Če pa so premičnine amortizirane 50 % ali več, se povrne škoda v višini 50 % nove vrednosti.

NOVEGA NACINA ZAVAROVANJA STANOVAJSKIH PREMIČNIN SE LAHKO POSLUŽUJEJO VSI DRŽAVLJANI, KI POSEDUJEJO STANOVAJSKE PREMIČNINE IN NE LE DELAVCI IN USLUŽBENCI KAKOR DO SEDAJ:

1. Pri zavarovanju VOZILA (kasko zavarovanje) razširja novi pravilnik jamstvo zavarovalnice, razen dosedanjih (razbitje vozila, prevrnitev itd.) še na te-le doslej nezavarovane nevarnosti:

- poškodbe ali uničenje vozila zaradi potresa;
- nenadni toplotni ali kemični učinki na vozilo od zunaj;
- škode na vozilu zaradi podzemeljskih in visokih voda;
- neodobrena uporaba vozila (črne vožnje);

— izginitev delov vozila neposredno po nastali prometni nesreči;

— škode na vozilu, ki so posledica nudenja pomoči osebam, poškodovanim v prometni ali drugi nesreči (npr. poškodba tapetne obloge s krvjo in podobno);

— amortizacija pri delnih škodah na vozilu je zavarovana brez doplačila (z izjemo na gumah, zračnicah, ponjavah in akumulatorjih).

Pri vsaki škodi sodeluje zavezanec sam z zneskom din 10.000. Če prevzame zavarovanec soudeležbo pri škodi do din 30.000, dobi 25 % popusta na premijo. Z višjo soudeležbo se popust viša do 40 %. Z doplačilom 20 % k normalni premiji lahko zavarovanec izključi lastno udeležbo na škodi.

2. Pri zavarovanju ODGOVORNOSTI (avtojamstvo, tj. škode na imovini in zdravju tretjih oseb) se poveča (normalna) zavarovalna vsota za škodo na stvareh trikratno, to je od dosedanjih din 500,00 na din

1.500.000. Razen tega ima zavarovalnik lastnik vozila možnost, z odplačilom premije, povečati zavarovalne vsote za odgovornost na neomejen znesek.

3. NEZGODNO zavarovanje voznikov, spremljevalcev in kotnikov v motornih vozilih, je z letom 1965 za 20 % do 50 % cenejše, čeprav je v zavarovanje vključena tudi nesreča voznika in potnikov v zvezi s potresom.

4. Poleg tega nudimo sedaj lastnikom in uporabnikom motornih vozil še naslednje možnosti zavarovanja:

- regresno zavarovanje poklicnih in amaterskih voznikov,
- prtljage v osebnem vozilu in
- trgovskih vzorcev, ki jih vozijo s seboj trgovski potniki.

BREZPLAČNO UGODNOST ŠIRŠEGA JAMČENJA UŽIVAJO PO 1. JANUARJU 1965 VSI DOSEDANJI ZAVAROVANCI. TA UGODNOST UGASNE TISTI DAN V LE-

TU 1965, KO ZAPADE V PLAČILO LETNA PREMIJA VASEGA AVTOMOBILSKEGA ZAVAROVANJA, ČE DO TEGA DNE ZAVAROVALNA POGODBA NE BO VSKLAJENA Z NOVIM PRAVILNIKOM IN CENIKOM.

Z letom 1965 so zavarovalnice nekoliko povečale ceno zavarovanja vozil (kasko) in odgovornost (avtojamstvo): zaradi razširitve jamčenja na nove nevarnosti, zaradi zvišanja zavarovalnih vsot pri avtomobilski odgovornosti in zaradi uravnotežja vplačil z izplačili za škode pri avtomobilskih zavarovanjih.

Prosimo vse dosedanje in nove zavezance, da zmerno povišanje cene z razumevanjem upoštevajo.

Po tej obrazložitvi smo prepričani, da boste ob letni zapadlosti premije v plačilo preuredili svoja dosedanja zavarovanja ustrezno novim pogojem. Prav za to bo vse priprave v kratkem obiskal zastopnik zavarovalnice.

Ob 20-letnici osvoboditve in 30-letnici jeseniško-javorniške stavke

Nekdanje udeleženke stavke so se zbrale v Tehničnem muzeju in pripovedovale svoje spomine izpred 30 let

S samoupravo se ni moč igrati

Kdor ni poznal vzdušja med kolektivom bivšega podjetja Elektro Žirovnica — zdaj distribucijske enote Elektro Kranj, mu vabilo na ponedeljkov sestanek ni moglo kaj prida povedati. Napovedalo je razpravo o spremembi statuta in obvezno točko: razno.

Že kratek uvod predsednika amortizacijo in druge posle, ka poslovne enote pa je razodel, da gre za zelo pomembne stvari. Prebral je nekaj izvlečkov iz zapisnika njihove prejšnje seje in ugotovil, da je delavski svet podjetja samovoljno spremenil statut podjetja in osnoval enotni žiro račun. Do konca lanskega novembra bi morali centralni organi podjetja izdelati novo shemo organizacije in vse poslovne enote podjetja, vendar do 25. januarja ni bilo narejenega ničesar. Člani centralnega delavskega sveta so dobivali za seje samo vabila brez gradiva in doslej niso nikoli mogli priti na seje pripravljeni. Člani poslovne enote so zvedeli iz zapisnika 7. zasedanja CDS, da je Zavod za organizacijo dela in izobraževanje kadrov v Kranju izdelal analizo in predlog za najboljšo organizacijo podjetja, vendar še nihče ni povedal, kakšen je ta predlog. Sklepe 5., 6. in 7. zasedanja delavskega sveta, ki so obravnavali spremembe statuta in uvedbo enotnih žiro računov, so razglasili za nezakonite, istočasno pa so predlagali, naj doživlja statut svoje spremembe po zakoniti demokratični poti.

Direktor podjetja Elektro Kranj je skušal stvari razjasniti, vendar njegovi argumenti niso bili dovolj trdni. Enoten žiro račun pomeni po direktorjevem pojasnjevanju poenostavljenje poslovanja (ena bilanca namesto petih, čeprav ni bilo povedano, zakaj jih je pet, saj so se združila samo tri podjetja), razen tega pa bo v okviru enotnega žiro računa mogoče sprostiti znatna obratna sredstva in njihovo hitrejše obračanje. Po mnenju direktorja je novo podjetje dolžno skrbeti tudi za proizvodnjo električne energije in ima zato svoje naloge pri investiciji kranjske toplotne in hidrocentrale Mavčiče.

Argumenti, ki so jih navedli direktor in zastopniki centralnih organov podjetja, so mestoma pozivali tudi na gorenjsko enotnost, ugotavljali, da jih preseneča revolt žirovničanov, da je nemogoče delati, ker ni enotnosti v organih upravljanja in komisijah podjetja in naj bi našli skupni jezik zlasti vodje posameznih enot. Zrelost, s katero so nastopili člani poslovne enote v Žirovnici, je odplaknila vse premalo trdne argumente. Niso si dali reči, da niso za sodelovanje v združenem podjetju, pač pa so venomer zahtevali čiste ekonomske odnose. Po spremenjenem statutu naj bi poslovne enote ohranile ekonomsko samostojnost, ki bi bila omejena na investicijsko vzdrževanje,

SINDIKALNO
PRVENSTVO
KONSTRUKCIJSKE
DELA
V SANKANJU

V soboto, 30. januarja, je sindikalni odbor konstrukcijske delavnice v izvedbi sankškega kluba Jesenice priredil sankško tekmovanje za svoje člane.

Tekmovalna proga je bila speljana po rovtarski cesti, od »Jerce« do »Rodarja«. Ker je bila ves zadnji teden odjuga, je voda kar tekla po progi, predvsem v spodnjem delu, kar je nedvomno še bolj otežkočalo tekmovalne pogoje. Na nekaterih mestih je bilo že kar kopno. Tekmovalci pa so vsi od kraja prišli na cilj premočeni in vendar veseli, da so se srečno izognili plugu, ki je oral cesto in tako motil tekmovanje. Vsak tekmovalcev je moral namreč pred plugom ustaviti in nesti sanke mimo njega.

Kljub neugodnemu vremenu pa se je starterju prijavilo kar 28 tekmovalcev, ki so bili razdeljeni v dva starostna razreda. (nadaljevanje na 6-7. strani)

Ob pogledu na leto 1935

Če bi hoteli dati pravo sliko in vzroke delavskih gibanj in štrajkov v deceniju pred drugo svetovno vojno, bi morali seči globlje v dogajanja tistega časa. Delavske množice so bile takrat potisnjene v defenzivo. Politične stranke daleč od tega, da bi podpirale delavce v njihovi borbi proti izkoriščanju delavcev od strani tujega in domačega kapitala. V tem pogledu sta v Sloveniji najbolj izstopali bivša KID na Jesenicah in TPD, ki je gospodarila v rudarskih revirjih našega Zasavja.

Jesenjski kovinarji so v tem času vodili žilavo borbo z novim kapitalističnim koncernom Westen et Comp, ki je z delavskimi žulji hotel modernizirati zastarele metalurške obrate na Jesenicah in Javorniku. Delavstvo se je kljub temu, da so obstajale tudi delavske strokovne organizacije dobro držalo. Sindikalne organizacije in delavsko zaupniški zbor so uporno kljub vsem neprilikam uporno ubranili delavske interese. Seveda je vodstvo KID s pomočjo žal tudi delavcev konfidentov zasledovalo vsak pokret in akcijo delavcev in seveda temu primerno tudi izvajalo protikupe. Kljub temu, so delavci dosegli, da so se določena sporna vprašanja urenila s takozvanimi kolektivnimi pogodbami. Kršitev teh pogodb pa je bila od strani vodstva KID na dnevnem redu. Pri tem so bili najbolj prizadeti obrati na Javorniku. Posebno vroče je postalo v javorniških obratih v prvi polovici leta 1935. Nezadovoljstvo med delavci je posebno povzročal material »Unbeschtimte« (nedolčen). Pri tem delu so bili delavci zelo slabo plačani kljub naporu delu. Poleg tega pa so se nabirale tudi druge težave, ki so razburjale delavce. Dne 12. julija je zavrelo in delavci nočne dnine so ostali z jutranjo dnino v javorniških obratih. Štrajk je bil tu. Centrale strokovnih organizacij so bile o tem dogodku takoj obveščene. Za Savez metalurških radnika je prišel na Jesenice Luka Leskošek. Za Jugoslovansko strokovno zvezo pa je zveza poslala mene.

Izstopil sem na javorniški postaji. Pred vhodom v tovarno je vrela množica delavskih žena in deklet.

Stražile so, da ne bi kdo nepoklican šel v tovarno. Ko sem ženam pojasnil kdo sem in namen mojega prihoda so me spustile v obrate. Tam sem našel že voditelje stavke, med njimi tudi predsednika naše podružnice Tina Smoleja. S tem se je začelo moje sodelovanje v eni največjih stavk jeseniških kovinarjev.

S strokovnim odborom smo obhodili vse obrate in oddelke. Povsod železna disciplina, nikjer nobenega vpitja še manj razgrajanja — povsod vse očiščeno in v največjem redu. Z obrazov delavcev pa je sijala resnost in odločnost vztrajati do konca.

In danes? Prav bi bilo, če bi tem borcem danes že veteranom delavskega gibanja dali tudi primerno priznanje. Če več ne, vsaj to: povedati naši mladini, da so bili to časi, ko se je delavec moral korak za korakom boriti se svoje najosnovnejše pravice. Da so naši očetje s krvavimi žulji vodili borbo in v njej tudi padali dolga desetletja, da nam danes sije sonce svobode.

Jože Rozman

Komisija za izdajo »Almanaha Gorenjske«, imenovana od Sveta za turizem in gostinstvo pri skupščini občine Jesenice razpisuje

javni natečaj

za zbiranje fotografskih posnetkov v črno-beli in barvni fototehniki za objavo v »Almanahu Gorenjske«.

Fotografski posnetki naj zlasti obsegajo: zgodovinske, umetnostne, narodopisne, prirodne in turistično-gospodarske značilnosti z območja občine Jesenice.

Posameznik lahko predloži do 10 različnih posnetkov.

Velikost črno-belih posnetkov mora biti v formatu 13 x 18, barvnih pa 10 x 12.

Komisija bo avtorjem povrnila stroške za vse predložene posnetke in to:

za črno-bele po 500 din, za barvne pa po 1.500 din za kos.

Negativi izbranih fotografij bodo odkupljeni z vsemi pravicami po ceni:

črno-beli po 5.000 din in barvni po 12.000 din za kos.

Za barvne diapozitive je treba uporabiti kodak High Speed rol film 6 x 9.

Razpis velja do 5. marca letos.

Podrobnejša pojasnila dobijo zainteresirani pri tov. Maksu Dimniku, direktorju Železarsko izobraževalnega centra na Jesenicah, kamor tudi pošljete posnetke.

Komisija za izdajo
»Almanaha Gorenjske«
pri Skupščini občine Jesenice

Razstava »DOLIKA«

V soboto, 6. februarja, bo ob 18. uri v mali dvorani pri Jeleni otvoritev slikarske razstave članov jeseniškega »DOLIKA« v počastitev Prešernovega tedna. Razstava bo odprta vsak dan dopoldan in popoldan od 6. do 14. februarja. Vljudno vabljeni!

S seje občinske skupščine

Razprava o kulturni problematiki

Kulturna problematika jeseniške občine je bila osrednja točka dnevnega reda zadnje seje občinske skupščine, ki je bila pretekli petek.

Svet za kulturo in prosveto je pripravil za to sejo poročilo, v katerem je osvetlil sedanjo situacijo in nanizal probleme, s katerimi se srečujemo na področju kulture. Iz poročila je razvidno, da je občinska skupščina namenila za potrebe kulture v zadnjih letih preko sklada za kulturo, kakor tudi iz drugih virov v okviru danih možnosti, precejšnja finančna sredstva. Zato v tem oziru ni mogoče trditi, da skupščina nima razumevanja za potrebe kulture, nekoliko manj pa je bilo ostalega zanimanja, saj je kulturna problematika občine na dnevnem redu spet po precej dolgem času. Pri tem ima seveda svoj delež krivde tudi Svet za kulturo in prosveto, ki bi pravzaprav moral pogostejše obveščati skupščino o stanju na tem področju. Zato je bil sprejet tudi sklep, da mora biti v bodoče vsaj enkrat letno na dnevnem redu skupščine tudi kulturna problematika.

Izmed ostalih problemov, ki so bili obravnavani v tej točki dnevnega reda, je treba predvsem omeniti situacijo v zvezi z gledališčem. Ta stavba, v katere dvorani se odvijajo poleg rednih gledaliških predstav vse ostale kulturne prireditve, proslave in manifestacije, je v izredno slabem stanju in nujno potrebna popravila. Ker zaenkrat ni izglede, da bi lahko v bližnji prihodnosti mislili na gradnjo jeseniškega kulturnega doma, je bil podan skupščini predlog za večjo adaptacijo te stavbe, s katero bi odstranili vse dosedanje pomanjkljivosti in izboljšali njeno funkcionalnost. Skupščina je ta predlog sprejela, seveda s pripombo, da se bo treba o potrebnih sredstvih razgovarjati ob sprejemanju proračuna.

V poročilu, kakor tudi v razpravi, je bilo govora tudi o muzejski in spomeniški varstveni dejavnosti v naši občini.

ZAHVALA

Sindikalnemu odboru Gostinske enote »Železar« se najlepše zahvaljujem za donatno pomoč.

Julija Kelvišar

ni. Na tem področju je bilo do zdaj že precej narejenega, vendar je še dovolj dela. Pri tem je važno dejstvo, da ima ta dejavnost močan vpliv tudi na pospeševanje turizma.

Poleg kulturne problematike so navzoči razpravljali še o delovanju jeseniškega komunalnega podjetja, o jeseniški radijski postaji in o financiranju medobčinskega glasila »Glas«, za katerega je občinski odbor SZDL Jesenice že lani sprejel sklep, da z letošnjim letom odpove soustanoviteljstvo in s tem tudi sofinanciranje. Ker pa je to medobčinski list gorenjskih občin in so se ostale občine odločile, da ga še naprej sofinancirajo, je tudi jeseniška skupščina sprejela sklep o nadaljnjem sofinanciranju tega lista po določenem ključu.

K.

REDNI LETNI OBČNI ZBOR SVOBODE JAVORNIK

Dajmo ljudem čim več kulturnih dobrin

Preteklo soboto je bil v dvorani osnovne šole na Koroški Beli občni zbor DPD Svobode Javornik. Člane domače Svobode in goste, med katerimi so bili: France Treven, ki je zastopal občinsko skupščino, Bojan Čebulj, zastopnik občinskega sveta Svobod, predsedniki sosednjih društev Svobode ter zastopniki množičnih organizacij Javornika in Koroške Bele, je najprej s pesmijo pozdravil mešani pevski zbor pod vodstvom Poldeta Mejača.

O delovanju društva je poročal predsednik upravnega odbora Janko Orešnik, o delu gradbenega odbora za izgradnjo doma družbenih organizacij Ivan Tušar, poročilo o finančnem poslovanju pa je prebral tov. Ivan Kambič.

V poročilih in razpravi je bilo večkrat poudarjeno, da so se člani Svobode, ki delujejo v odsekih društva, vsestransko prizadevali, da bi delovnim ljudem v različnih oblikah nudili čim več kulturnih dobrin. To je tudi osrednja naloga članov Svobode Javornik — Koroška Bela za prihodnje obdobje. Iz poročila predsednika Janka Orešnika lahko ugotovimo, da je bilo v minulemu letu oziroma sezoni 75 nastopov doma in v sosednjih krajih. Mešani pevski zbor je pod vodstvom Poldeta

Mejača pel tudi v Trbižu, v Beli peči v Italiji in tako prispeval svoj delež k vzpostavljanju stikov s Slovenci, ki živijo onstran naših meja.

Delo na gradbišču novega doma družbenih organizacij »Albina in Julke Pibernik« lani ni napredovalo. Toda s tem še ni rečeno, da gradbeni odbor ni delal. Iz poročila Ivana Tušarja je bilo razvidno, da so morali skozi vse leto reševati pereča vprašanja okrog načrtov in sanacije stavbe. To je bil v glavnem papirnati boj, saj se je na Zavodu za stanovanjsko in komunalno izgradnjo na Jesenicah nabral cel kup aktov oziroma dopisov. Sedaj so kritična vprašanja rešena, tako da bodo v kratkem lahko z gradbenimi deli nadaljevali v kolikor bodo na razpolago

potrebna sredstva. Za dograditev doma družbeno-političnih organizacij bodo potrebovali še okrog 100 milijonov dinarjev. Z deli bo treba pohiteti, da bi lahko proslavo krajevnega praznika v prvih dneh septembra organizirali že v novem domu. To nalogo bodo lahko uspešno izpolnili le ob vsestranski pomoči vseh merodajnih forumov, ki bi gradbenemu odboru z denarjem ali pa kako drugače pomagali, da bi lahko premostili težave in ovire.

Kljub temu, da bodo program dela za prihodnje obdobje izdelali šele na prvi seji novoizvoljenega upravnega odbora, lahko trdimo, da bo treba že sedaj pripraviti vse potrebno za sodelovanje pri praznovanju 20-letnice osvoboditve in 30-letnice kovinarske stavke na Jesenicah. Razen teh proslav ima mešani pevski zbor v načrtu gostovanje v Trbovljah in v Braniku na Primorskem ter v zamejstvu. Tudi godba na pihala pripravlja celovečerni koncert. Omenimo naj še prizadevanja, da bi na Javorniku čim-

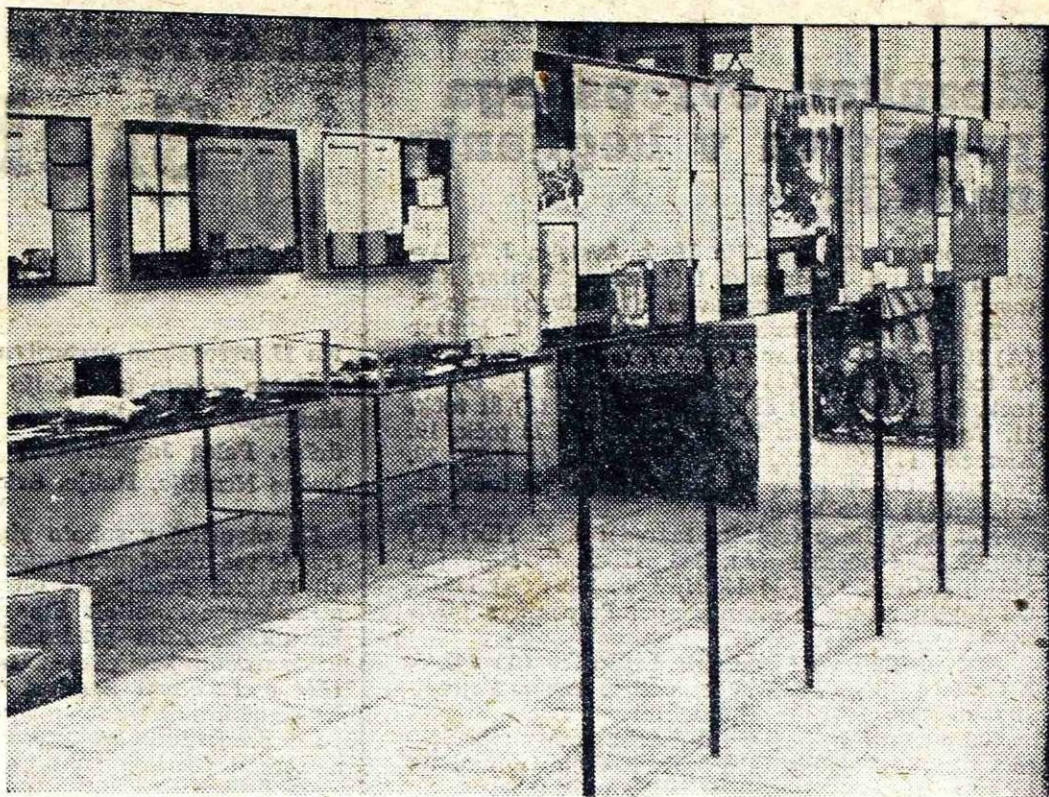
prej začel z delom delavski klub »Edo Giorgioni«. Naloga novoizvoljenega odbora bo, da imenuje iniciativni odbor, ki bo pripravil ustrezen načrt dela in sklical ustanovni občni zbor kluba.

Kakor na prejšnjih občnih zborih so tudi na letošnjem izvolili nov upravni odbor, ter delegate, ki se bodo udeležili redne letne skupščine Zveze kulturnih organizacij občine Jesenice.

-or

Železarski globus

ŠVEDSKA. — Novo nahajališče železne rude v Svapaara so pričeli pred nekaj meseci izkoriščati. Rezerve tega nahajališča cenijo na okoli 200 milijonov ton, od tega je polovica zelo bogate železne rude s preko 60% železa. Letos računajo, da bodo nakopali milijon ton te železarske surovine, pozneje pa nameravajo dvigniti letno količino na 3 milijone ton.

Vodič po našem tehničnem muzeju

Veliko naših bralcev in obiskovalcev muzeja, posebno pa kulturno-prosvetnih delavcev, je že večkrat izrazilo željo, da bi v »Železarju« objavili kratek pregled zgodovine železarstva na Jesenicah oziroma sestavek, ki bo prirejen tako kot so urejeni eksponati v Tehničnem muzeju železarne. Upamo, da bomo vsem tem danes ustregli. Naš sodelavec dr. Aleksander Rjazancev nam je to gradivo pripravil s skromno željo, da bi koristno služilo vsem, ki so in bodo obiskali Tehnični muzej, obenem pa tudi vsem, ki jih zanima dolgoletna tradicija železarstva v naši ozki zakajeni dolini pod Mežakljo in Karavanami. Ker je to prvi poizkus takega vodiča po muzeju, prosimo vse, da nam sporočijo, kako jim je všeč, kaj bi moral po njihovem mnenju še vsebovati in kako so ga lahko koristno uporabili v namen, zaradi katerega smo ga objavili. Upamo tudi, da bomo z obliko, ki smo jo izbrali, natisnjen je kot priloga, ustregli vsem, ki bi ga želeli shraniti. Zdaj pa prepustimo besedo kar dr. Rjazancevu, ki vas bo popeljal od prvih začetkov železarstva na Gorenjskem do današnjih dni.

Rezultati evropskega prvenstva v kegljanju na ledu

Ekipno: 1. ZR Nemčija II, 2. Avstrija I, 3. Avstrija IV ... 6. Jugoslavija I (Langus, Zbontar, Klemenc, Koprivec), 8. Jugoslavija III, 9. Jugoslavija II.

Zbijanje in bližanje — posamezniki: 1. Hutter (A) 108 točk, 2. Koblar (J) 99 točk, 3. Winter (ZRN) 93 točk, 4. Klinar (J) 92 točk ..., 7. Božič (J) 83 točk, 8. Drinovec (J) 83 točk, 9. Langus (J) 81 točk, 11. Vovk (J) 77 točk, 16. J. Hafner (J) 73 točk, 19. Klemenc (J) 68 točk, 24. Zbontar (J) 64 točk, 29. Koprivec (J) 59 točk, 40. Drobnač (J) 44 točk, 45. Bučinel (J) 38 točk itd.

Met na daljavo (splošni razred): 1. E. Hörl (A) 148,82, 2. Griessner (A) 148,71, 3. P. Hörl (A) 146,03. Od Jugoslovancev je bil najboljši Potočnik s 142,09 metra.

Met na daljavo (seniorji): 1. Hutter (A) 142,65, 2. Graf (A) 140,40, 3. Wagner (ZRN) 139,66. Najboljši Jugoslovčan Petritič 134,29 metra.

Skupna razvrstitev po državah: 1. Avstrija 3239 točk, 2. ZR Nemčija 3118 točk, 3. Jugoslavija 2.494 točk, 4. Italija 1932 točk, 5. Švica 1.608 točk.

15. evropsko prvenstvo v kegljanju na ledu

Srebrna kolajna za Koblara

Na 15. evropskem prvenstvu v kegljanju na ledu, ki je bilo preteklo soboto in nedeljo na Jesenicah na drsališču pod Mežakljo, se je zbralo 144 tekmovalcev iz petih evropskih držav. Poleg Jugoslovancev so nastopili še tekmovalci Zahodne Nemčije, Italije, Švice in Avstrije.

Na otvoritvi v soboto zjutraj je vse udeležence pozdravil najprej predsednik organizacijskega komiteja Stanko Ravnik, za njim predsednik mednarodne kegljaške zveze IEV g. Ferdinand Baumer. V imepu pokrovitelja je spregovoril predsednik DS železarne Anton Grošel, tekmovalce pa je pozdravil tudi direktor železarne.

Vsi govorniki so navzočim zaželeli dobrodoščilo in mnogo športnega užitka. Predsednik IEV pa je pohvalil celotno organizacijo, ki je bila vzorna, kljub slabim vremenskim razmeram. Pritisnila je močna odjuga, ki je razmehčala led na Blejskem jezeru in uničila skrbno pripravljeno 12 stezno igrišče na nogometnem igrišču. Zato so se morala vsa tekmovalna odvijati na petsteznem kegljašču na umetnem drsališču.

Potem, ko so zadonele fanfare in so na drogove dvignili zastave sodelujočih držav, so se igralci napotili na ledeni stadion in takoj začeli s tekmovalnim. V moštveni konkurenci je nastopilo 21 ekip, ki so morale odigrati 42 kol. Prav zaradi slabih tekmovalnih pogojev se je tekmovalne v tej panogi zavleklo precej preko predvidenega časa. Po prvem dnevu je v tej panogi vodila ekipa ZRN 2, ki je bila tudi končni zmagovalec. Med jugoslovanskimi ekipami je bila najboljša Jugoslavija 2 na 6. mestu, Jugoslavija 3 pa na 8. mestu.

Največ zanimanja je bilo med gledalci za tekmovalne posameznike v bližanju in zbijanju. Nastopilo je 60 tekmovalcev in vsak je moral 22-krat vreči čok k cilju. Največ točk je prvi dan zbral poznejši zmagovalec Avstrijec Hutter in sicer 108, od Jugoslovancev pa je bil Langus na 4. mestu z 81 točkami.

Drugi, finalni dan tekmovalja, bo v zgodovini športne vrsti zapisan kot najdramatičnejši. Vse do zadnjega 42. kola je bilo odprto vprašanje moštvenega prvaka. Tudi zadnji meti so odločali o uvrstitvi posameznikov v bližanju in zbijanju. Odločilni trenutki, ki so spravili na noge ves stadion, so bili, ko sta se pomerila največja kandidata za zlato medaljo v moštveni konkurenci ZRN 2 in Avstrija 1. Mirnejšo roko in nekoliko več športne sreče so imeli Nemci, ki so bili prvi, Avstrijci pa so se morali zadovoljiti z drugim mestom. Toda tudi bronasto kolajno so osvojili Avstrijci. Najbolja naša ekipa je bila ekipa Jugoslavije 1 v postavi Dani Langus, Jože Zbontar, Anton Klemenc, Franc Koprivec in Jože Janežič, ki se je uvrstila s 24 točkami na 6. mesto. V tekmovalju posameznikov v bližanju in zbijanju Avstrijca Hutterja ni dosegel nihče, pač pa je Jugoslovčan Koblar uspel zbrati 99 točk, kar je zadostovalo za srebrno kolajno. Z malo več sreče pa bi lahko bil ponovno evropski prvak že tretjič v tej disciplini.

Ko se je začelo mračiti, se je pričelo najbolj zanimivo tekmovalje 15. evropskega prvenstva v kegljanju: met čoka na daljavo. Ker je bilo treba zaradi slabega ledu na Blejskem jezeru prenesti tekmovalje v tej disciplini na Jesenice, kjer je ledena ploskev precej krajša kot to zahtevajo predpisi, so organizatorji pripravili poseben čok za vse tekmovalce. Njegova spodnja drsna ploskev je bila iz posebnega lesa, ki zelo slabo drsi po ledu. Tekmovali so v dveh razredih: v splošnem, v katerem so nastopili tekmovalci, stari do 45 let in v seniorskem razredu za starejše tekmovalce. Najboljši je bil večkratni evropski prvak Avstrijec Erich Hörl z 48,82 metra. Zanimivo je morda to, da vrže čok po zraku prav gotovo okoli 20 metrov, šele potem začne drseti po ledu. Pa še to: Zatrjuje, da je desničar, tekmuje pa z levo ro-

ko. Jugoslovani v tej tekmovalni panogi nismo bili resni konkurenti, vendar je bil Potočnik z Bleda odličen, saj se je z dolžino 42,09 metra uvrstil na 8. mesto. Tudi v seniorskem razredu je bil najboljši Avstrijec, Jugoslovčan Petrič pa 9.

Zadnji del 15. evropskega prvenstva v kegljanju na ledu se je od festivalni d sili najbolj mi na pose toda žal i Prireditel r razne napak kot napove motile sice tev. Ker so ledu zavlel predvidenog di razgla ustrezno p sitvi pa so šli v hotel i priredil zan sednik skup dovleca tov.

Kako poteka akcija za športno halo

Poleg številnih komunalnih in drugih potrebujemo v naši občini tudi olturno in športno dejavnost. Objekte, žili delovnemu človeku za rekreacijo pri dosedanjem načrtovanju naše širske politike nismo dovolj upoštevali.

Med objekte, ki bodo služili rekreacijo spada tudi nova hala za športne in kditve na obstoječem drsališču pod Me rom na to, ker bo prihodnje leto svetstvo v hokeju na ledu v Jugoslaviji i senicah, je ta objekt res potreben. Za s široko akcijo zbiranja sredstev pri delovnih organizacijah.

Tudi v naši železarni na zborih pr občnih zborih sindikalnih odborov že o prispevku h gradnji v obliki ene rečemo, da akcija za sedaj zadovo Prav pa bi bilo, da bi jo še bolj p upravni organi in politične organizaci priporočili DS in IO sindikata železarn.

Z novo halo bomo uspeli, da bomo lahko gledali svetovne mojstre hokeja je velikega pomena tudi za nadaljnji l voj jeseniškega hokeja. Če ne bomo gradnjo hale, se moramo zavestno od mu primatu, ki ga Jeseničani imamo v prav tako pa kvalitetnim mednarodn tavm, ki sedaj najbolj številno navduš ške delavce.

Torej če bomo dobili halo, bo s te kvaliteten napredek hokeja, jeseniški tega športa pa kvalitetne mednarodne vsakem času in vremenu. Toda ne le čanja, tudi številne športne in kulturne predvsem masovne, so odvisne od te objekta.

Pričakujemo, da bodo tudi višji fo akcijo, ki so jo začeli jeseniški železa in da zato ne bo težko dobiti potrebe kredit — okoli 200 milijonov dinarjev, gočilo gradnjo in pravočasno dogradn jekta. Po predračunu bi naš gradnja v mo vred okoli 500 milijonov dinarjev bomo po etapah, kar je zelo malo s ceno športne hale v Ljubljani, ki preko 3 milijarde dinarjev. Če za to šanje, odkod sredstva in kdo jo spotem ne bi smelo biti sporno kred jeseniškega kulturno-športnega objek tudi pravzaprav k objektom za razvij v naši občini in republiki.

Tudi druge delovne organizacije v in izven nje so pripravljene pomagat nim in fizičnim delom, kar je dokaj nimanja za ta objekt, obenem pa, da tudi potreben.

Če hočemo, da bomo z gradnjo u trebno sodelovanje nas vseh v akciji, akcija pa pomeni tudi vzpodbudo in obliko, kako bomo hitreje reševali tu reče probleme družbenega standarda, k sko važni za našega občana.

Karel Koblar 2. med posamezniki

Metanje na daljavo je bilo zelo zanimivo

V Planici imajo enostavno vlečnico, ki bi jo lahko nabavili tudi za druga pristopna in ne preveč strma pobočja

nostni obhod. Delo v železarni se je kmalu normaliziralo, življenje pa je bilo bedno, ker je vsega primanjkovalo. Žene in otroci so prosjačili pri kmetih, mnogo delavcev se s front ni vrnilo. Leta 1929 so jeseniško železarno Italijani prodali bratoma Westen. Tako je KID prešla iz italijanskih v nemške roke. Westen je kmalu pričel z razširitvijo obratov. Nastopili so novi časi, zahtevala se je večja storilnost in odpust delavstva. Med Westernom in delavstvom so nastala večkratna trenja, predvsem zaradi omalovaževanja kolektivnih pogodb. Na pritožbe delavcev je Westen odgovarjal: Proizvajajte več, pa bodo zaslužki večji. Zaradi nesporazumov in krivice do delavcev je moral glavni delavski zaupnik Vencelj Perko obvestiti vodstvo KID o stavki, ki je nastala 12. julija 1935 na Javorniku, 15. julija pa na Jesenicah. Delavstvo je bilo enotno in neustrašeno pred četo orožnikov, ki jih je poslal na Jesenice ban dr. Marko Natlačen. Pregovori z okrajnim komisarjem Andrejem Bizjakom iz Radovljice so bili brezuspešni. Med javniške delavce je prišel Franc Leskošek kot predstavnik delavske zbornice v Ljubljani in podpril delavstvo v njegovih pravičnih zahtevah. Požrtvovalno vlogo v stavki so odigrale tudi delavske žene. Dne 18. julija se je stavka končala, v prid delavstva. Vodstvo KID pa je delo komunistov — pobornikov stavke zasledovalo po svojih ovaduhih ter jih obeležilo kot politično nevarne elemente. Med politično nevarnimi je bil tudi Tone Cufar (1905—1942), jeseniški delavski pesnik in pisatelj ter revolucionar in idejni voditelj jeseniških komunistov.

Delavstvo je vsa leta praznovalo delavski praznik 1. maj na Poljanah. Da bi se vodstvo KID pokazalo v dobri luči, je pričelo prirejati športne prireditve in obratne izlete. To naj bi bilo združevalo gospoda in delavca.

V času, ko je v Evropi divjala druga svetovna vojna so na Jesenicah 1. decembra leta 1940 zakurili drugi plavž ob botrovanju generala Rupnika. KID je do okupacije Jugoslavije delala predvsem za vojaški obrambni sistem, spomladi, t. j. 27. marca 1941 je delavstvo s stavko demonstriralo proti pristopu Jugoslavije k zvezi Rim—Berlin. V aprilu pa so številni delavci šli s Stanetom Bokalom kot prostovoljci v jugoslovansko vojsko. S propadom Jugoslavije so prišle na Jesenice italijanske okupacijske čete, katere so zamenjale nemške. Nacistična okupacija ni izmenjala gospodarjev KID, saj so bili Nemci in so takoj začeli z delom za svoje »osvoboditelje«. Jeseniški revolucionar Jože Gregorčič je že 13. aprila 1941, leta osnoval vojni komite in pozval k sodelovanju vse jeseniške voditelje drugih političnih strank bivše Jugoslavije. Nemci so na Jesenicah začeli s selekcijo, mnoge so pozapri in preselili v Srbijo.

Po nemškem napadu na Sovjetsko zvezo 22. junija 1941 je jeseniška partijska organizacija pozvala člane na oboroženi boj proti okupatorju. 29. julija 1941 je bila na planini Obranci na Mežaklji formirana

Cankarjeva partizanska četa. 31. julija 1941 so pod Gregorčičevim vodstvom minirali železniški most v Mostah pri Zirovnici. Prva partizanska akcija je dala moralno podlago za nadaljnji boj zoper Nemce in domače izdajalce. V gozdove je odhajalo vedno več Jeseničanov in okoličanov. Dne 1. avgusta 1941 je bil prvi oboroženi boj z Nemci na Mežaklji. Sabotažne akcije in boji so bili iz leta v leto hujši. Jesenice so dale 70 prvoborcev in preko 2000 borcev narodnoosvobodilne vojske. Delavstvo, ki pa je ostalo v podjetju je delo sabotiralo, kjer koli je moglo in obenem finančno in materialno podpiralo OF. Težak je bil krvni davek jeseniškega delavstva. Štiri leta so se polnile gestapovske mučilnice in taborišča na Gorenjskem in v Tretjem Rajhu. Za svobodo sta padla tudi jeseniška delavca narodna heroja Jože Gregorčič in Matija Verdnik, skupno s 443 borci — proletarci.

Vojna pa ni prizanesla tudi mestu. Dne 1. marca 1945 so bile Jesenice po zavetnikih bombardirane. Takrat je izgubilo življenje nad 70 ljudi. Železarna ni bila prizadeta.

Po letu 1945, ko je bila izvojevana revolucija, so naši delavci zamenjali puške s stroji in pričeli z obnovo. Stare lastnike in gospodarje jeseniške železarne je zamenjal delegat ljudske oblasti, delavec pa je postal solastnik in upravljaec podjetja. Štiri leta po osvoboditvi je jeklar na dobila drugo elektro peč, jeseni istega leta pa novo moderno valjarno za ladijsko pločevino na Javorniku.

Največji dan v zgodovini jeseniškega delavstva je 20. 8. 1950, ko se je uresničilo geslo »tovarne delavcem«. Železarna Jesenice je postala kolektivni proizvajalec, ki se je v okviru jugoslovanskega gospodarstva udeležila s 50 % vseh proizvodov črne metalurgije. Danes ima železarna v svojem organizacijskem sestavu dva plavža, sedem SM peči in električni peči, valjarne za težke in lahke profile, za tanko in debelo pločevino. Pri tem pa še predelovalne obrate za hladno valjanje trakov, žice, cevi, žebeljev, elektrod ter brušeno in vlečeno jeklo. Zaposlenih je blizu 7000 delavcev in nameščencev, ki niso vključeni samo v proizvodnem procesu, marveč tudi v sindikalnem, kulturnem in športnem življenju kolektiva. Vsak član kolektiva ima svoje delo in naloge ter tvori pomemben člen v proizvodnji, ki poteka po določenem redu in načrtu.

Vrednost proizvodnih uspehov pripada delovnemu človeku. Že dosedaj so bili proizvodi Železarne Jesenice iskani na tujih tržiščih v deželah Bližnjega vzhoda, Indije, Japonske, črnem kontinentu, Južni in Severni Ameriki. Za izboljšanje kvalitete izdelkov so predvidene nove investicije, predvsem valjarske izdelke.

Na Belškem polju nastaja nov valjarski obrat na ozemlju, ki so ga kmetje 800 let orali. Zitna polja so izginila, nastala pa so nova polja jeklenih konstrukcij. Z dograditvijo novih obratov na Belškem polju bo Železarna Jesenice slavila nov delovni uspeh.

dr. Aleksander Rjazancev

Vodič po Tehničnem muzeju železarne

Znameniti zgodovinar Janez Vajkard Valvasor (1641 — 1693) poroča v svojem znamenitem delu »Die Ehre des Herzogthums Crain 1689 na 3320 straneh s 523 slikami, da so že od nekdanj talilnice železa nad Savo, Plavžem, nad Jesenicami na Planini, ki se lahko izkažejo s svoboščinskim pismom, privilegijem grofov Ortenburških iz leta 1381.

Karavanke »Craine mons«, kakor so jih imenovali v srednjem veku, so pripadale z večjim deležem grofom Ortenburškim, medtem ko je manjši del od Kočne preko Vajneša do Stola pripadal briksenskim škofom s Tirolskega. Na območju ortenburške posesti pod Golico, kjer se je nahajala vas Alben (Planina) je bilo železarstvo že tedaj močno zastopano. Rudno in gozdno bogastvo so izkoriščali v vzhodu Rožce in Golice, vse tja do briksenske posesti Lepen nad Javorniškim Rovtom.

Slovensko ljudstvo je v goratih krajih srečno živelo. Rudarilo je, kuhalo oglje, talilo železno rudo, kovalo jeklo, oralo in redilo živino. Daleč od njihovih bivališč proti vzhodu v vzhodu Karavank se je koncem 13. stoletja naselilo prav tako slovensko ljudstvo, ki so mu gospodarili briksenski škofje oziroma po njih izvoljeni grofje — gosposke Bled. Nastala je nova slovenska vas, katero je tujec imenoval Karner Vellach (Koroška Bela). Vse do začetka 15. stoletja »Blani« niso imeli sosedov, le redke karavane so šle tod mimo — čez Javorniški rovt, Medji dol in sedlo Kočno na Koroško. Prebivalci Koroške Bele so bili kmetje, katerih polja so se razprostirala do Save Dolinke med gorskima potokoma Belo in Javornikom. Ko pa so tujci našli nad Koroško Belo v gozdovih in blizu planin zaloge železne rude, so ob potoku Javornik pod hribom Kres našli primerno mesto za taljenje železne rude. Svet pod Karavankami se je spremenil v železarsko naselje, ki je dobilo ime Javornik in ga je le vmesni hrib delil od Koroške Bele. Delovna sila novega železarskega obrata je bila iz Javorniškega Rovta in Koroške Bele.

Briksenski škofje — fevdalna gosposka je imela možnost podeljevati svojim podanikom pravice za gozdne, rudne in talilniške pravice. Pravico do rudarjenja in taljenja rude je imel vsakdo, ki je bil več takega posla, vendar so pravice raje podeljevali tujcem. Posest briksenskih škofov na Gorenjskem je bila obsežna na ozemlju med obema Savama, Dolinko in Bohinjko. Nemški cesar Henrik II je daroval del slovenske zemlje »Blejsko gosposko« briksenskomu škofu Albuinu. Cesar Henrik II. začenja v darilnem pismu v imenu sv. Trojice, nato pravi »Ako cerkve božje z rečmi, ki nam jih je bog podaril, povzdiguje in povišuje, upamo, da ne bomo za to dobili samo človeške hvale,

ampak tudi plačilo od boga. Zato naj dobro pomnijo vsi naši verniki, sedanji namreč in prihodnji, kako smo v uteho duši naši ljubljene prednika Otona, namreč vzvišenega cesarja in pa za (dušo) naše in naše ljubljene soproge kraljice Kunigunde gospostvo Bled izročili častitemu škofu Albuinu«.

Nemški cesar je že po nekaj letih močno povzdignil ugled Briksena s tem, da je Albuinovemu nasledniku, škofu Adalberonu 22. maja 1011. leta podaril še blejski grad (Castellum) in 30 kraljevih gruntov. Tudi poznejša nemška cesarja Henrik III. in IV. nista hotela biti skopa s slovensko zemljo. Cesar Henrik III. je daroval 16. januarja 1040 škofu Poponu vso zemljo od Bleda do Bohinja. Istega datuma je cesar dal Briksenu v nepreklicno last vso zemljo in vse pravice nad gozdovi in gorami med obema Savama. Cesar Henrik IV. pa jim je podaril lovske pravice od »Dobrega potoka« do Bistrice in od vrha »Kranske gore« do srede Save.

Vas Dovje in Mojstrana, kot otoka med Ortenburško in Briksensko posestjo sta pripadali Freisinskemu gospostvu. V Mojstrani so že od 1921. leta železarili in štirikrat na leto v cerkvenih praznikih oddajali železo Freisinskemu gospostvu v Skofji Loki. V Mojstrani so bili že pravi poklicni železarji, ki so se odločili od kmetskega stanu. Eno talilno ognjišče je imelo več lastnikov. Iz najstarejšega dokumenta za Javornik, ki je bil napisan na Bledu, v gradu Castellum 13. maja 1403, zvešmo o prvih podelitvah rudnih jam v Karavankah in o lastniku železarskega Javornika. Zgodovinsko listino je napisal lastnik Javornika Hermann Esel, s katero potrjujejo, da mu je briksenski škof Ulrich podelil rudokope v planinah nad Koroško Belo. Od Kočne pa do Stola so nastajali rudni kotli, iz katerih so rudarji pridobivali limonitno železno rudo, katero so v zimskem času prevažali na Javornik.

Po Eselu so na Javorniku pridobivali železo plemeniti Weissenfels (Belopeški). Gašper Senuss iz Trbiža je zgradil plavž in preuredil fužinske naprave. Od 1535. leta dalje je Matija Senuss plemeniti Weissenfels dal v najem svojemu svaku Tadeju Longu dva dela fužin in plavž na Javorniku za letno odškodnino 260 renških goldinarjev. Poznejša lastnika od 1539. leta sta bila Dode Longo in Hans Ross, ki sta imela v posesti tudi fužino Moste pri Zirovnici.

V Planino pod Golico se je leta 1526 priselil z družino kovač Bernardo Bucelelli iz Bergama v Italiji. Lahom je bilo že dolgo časa poznano, da v alpskih predelih izdelujejo mnogo dobrega železa. V obdobju, ko se je naselila prva italijanska družina na Planino, so tam obratovali mali zadružni »kmetški plavži« in kovačnice razmeščene ob potoku Jesenica. Družab-

niklji so bili kmetje, ki so imeli četrtinske in polovične deleže. Z Buceliniji in pozneje v 16. stoletju priseljenimi Locatelliji in Schwartzji je začelo združništvo ponehovati. Ob močni konkurenci in boljših trgovskih zvezah so domačini »Rovtarji« staro krajevno obrt prepustili tujcem. Priseljenci so imeli za železarski razvoj pod Golico vse pogoje. To so tudi sami dokazali. Z gradnjo »brešijanske peči« so Italijani zasenčili male kmetijske plavže in dosegli celo to, da so s plavžarstvom prišli v jeseniški dolini.

1538. leta je nemški cesar Ferdinand I. dovolil Bernardu Buceleniju preselitev v jeseniško dolino na Savo in Plavž. Ob zastarelih kovačijah, ki so kovale jeklo s Planine je Buceleni pričel z gradnjo novega žel. obrata ob reki Savi »Am Saufluss bey Asling« kot se je imenoval kraj bodoče fužine. Na Savi so si Buceleniji sezidali tudi graščino. V času gradnje plavža in kovačij na Savi pa je še vedno deloval plavž na Planini. Zgradili so tudi plavž na Plavžu pri Jesenicah s solastnikom Kreusom. 20. februarja 1561. leta pa so za plavž na Plavžu zaprosili cesarja, da jim izda dovoljenje, da bi smeli v plavžu pridobivati grodelj. To je brez dvoma zadosten dokaz, da je grodelj pridobil Buceleni že na Planini in da je ob istem plavžu delovala tudi pretalilnica grodlja. Z graditvijo nove fužine na Savi pa še ni pomenilo, da gre za začetek železarske dejavnosti v jeseniški dolini. Kakor je razvidno iz rudarskih urbarjev grofov Ortenburških, je obstojala že leta 1381 ob izlivu gorskega potoka Ukova v Savo Wissnerjeva kovačnica. Nove fužine so bile le nadaljevanje starega, renomiranega kovaštva na Gorenjskem. Jeklo izpod kovaških rok savške in javorniške fužine je bilo neprecenljivo, saj ga je pozneje Valvasor označil z besedami, da je rado pilo turško kri.

Leta 1557 so se na Javorniku pojavili Buceleniji, ki so izvedli znatne spremembe. Fužino so preuredili po italijanskem sistemu. Zgradili so nov plavž »brešijansko peč«. Največ zasluga za razvoj fužinarstva so imeli Josef, Orfej, Lovrenc in Giovanni Buceleni. Leta 1589 je delal na Javorniku le še sam Orfej, Pavel pa na Savi. V letu 1616 pa se pojavijo na Javorniku fužinarji Pasarelli, ki so zgradili javorniški grad. 1690. leta pa je Pavel Buceleni za vse čase prodal javorniško fužino Jožefu plemenitemu Flodnigu. Javorniške fužine so romale iz rok v roke. Od Santi Marchesija do Michelangela Zoisa so se v enem in pol stoletja izmenjali nešteti lastniki in zakupniki, kot so bili: Pasarelli, Koronini, Mayerhofer, Moscon in Garzoni.

Javorniški fužini je bilo že pod Orfejem Bucelenijem za stalno priključena fužina v Spodnji Radovni. Njen prvi lastnik je bil Peter della Grotta, ki je 1570. leta od briksenškega škofa dobil dovoljenje za postavitve novega nemškega klada. V razdobju 10 let je fužinar della Grotta izvedel številne spremembe v kovaškem obratu. Prvotno nemško peč je

povečal in preuredil. 1581. leta pa je nemško peč preuredil v kranjsko peč, ki so bile znatno boljše. Po smrti zadolženega Petra della Grotte je prišla fužina v posest oktobra 1588. leta meščanu iz Radovljice Jeronimu Schwarzu. Ta pa jo je prodal 12. februarja 1590. leta Ani Mariji Lenkovič, grofici Thurn Valsasina za 200 florintov. Po osmih letih pa je prišla fužina že v tretje roke. 21. septembra 1598. leta jo je prodal Gregor Jernejc Orfeju Buceleniju za 500 goldinarjev. Po Orfeju sta v Radovni gospodovala Ludovik in Hipolit Buceleni. Zaprošila sta Rudarsko glavarstvo za postavitve nove kranjske peči.

1540. leta je začela obratovati fužina na Bistrici, ki jo je zgradil Maulner. Zaradi dobrih kupčij z Lahi, se je 1562. leta železarstvo v Bohinju razširilo na Pozabljeno. Tu so zagorele peči na volka. V Bistrici, na Pozabljenem in Stari Fužini je imelo peč več lastnikov. Iz leta 1569 so se nam ohranila imena lastnikov: Maulner, Ambrož della Grotta, Štefan Kral, Matija Krobat, Primož Lavrenčič, Jeronim Millano, Antonio Panizol, Matija Žmitek, Peter Großer, Franc Kuhel, Jurij Klanc, Julij Buceleni in Ivan Koronini.

J. V. Valvasor omenja za njegov čas lastnika bistriške fužine Vincenca Locatellija, ki se je poleg plavžarstva ukvarjal tudi z žičarstvom. Obenem omenja »Staro Kladvo« (Stara Fužina) kot najstarejši obrat v Bohinju v posesti Aleksandra Locatellija.

Izredno zanimiv vtis na Valvasorja so napravili bohinjski žičarji, katere opisuje na svojstven način: »za izdelavo srednje vrste žice imajo tu lep in čuden način. Na viseč stol mora sesti delavec, ki ga trdo zvežejo in pritrdijo; nato spuste zunaj vodo na kolo. Voda požene moža bliskovito daleč naprej in spet daleč nazaj. V rokah drži klešče in vsakokrat, kadar ga vrže naprej, mora zagrabit, kadar pa ga sune nazaj, pa potegniti žico in tako vedno nadaljevati. Če pa bi zgrešil ali zamudil in ne bi zagrabil žice s kleščami, bi mu gibanje dalo tak sunek, da bi mu pljuča, jetra in srce zdrobilo ali zmečkalo.« Valvasor pravi, da je to prav čuden pogled, zlasti za tujca.

Plemeniti Locatelliji — trije bratje Jurij, Vincenc in Aleksander (pokopani v cerkvi na Bitnjah) so bili dolgo časa gospodarji vseh fužin v Bohinju. Navzlic nekdanjemu ogromnemu bogastvu so zapustili sorodnikom neporavnane dolgove. 4. maja 1723. leta je Johann Baptista pl. Locatelli napravil za fužine kupno prodajno pogodbo s Francem Pittonijem. Pogodba je bila podpisana šele 30. maja 1729. leta po rudarskem glavarju Kappusu iz Kamne gorice. Pittoniji so si med seboj preprodajali fužine vse do 1743. leta, ko je Peter Pittoni odprodal Staro Fužino Matiju Warlu. Warl obratov v Stari Fužini ni mogel vzdrževati, 1749. leta jih je prodal Gabrijelu Abrahamu pl. Werthu.

19. julija 1749. leta je s pogodbo med Giuseppe Antonio baronom Pittonijem že-

Po II. svet. vojni so izdelovali predvsem betonsko železo za obnovo porušene domovine. Iz leta v leto se je asortiment jekel večal, železarna je postala sodoben obrat. Proizvodnja se je usmerila v izdelavo kvalitetnih plemenitih jekel. Jeklarna se je preusmerila v kvalitetno jeklarno nelegiranih in legiranih, zlasti konstrukcijskih in posebnih vrst jekla. Več kot četrt milijona jeklarskih izdelkov sestavljajo: valjano, paličasto in profilno jeklo, debela, srednja in tanka pločevina, vlečeno, luščeno in brušeno jeklo, varjene cevi, črne in pocinkane, hladno valjano tračno jeklo, toplo valjana in vlečena žica, varilna žica, elektrode za autogensko in električno varjenje in še bodeča žica, vzmeti ter številne vrste žebeljev. Po količini proizvodnje je na prvem mestu pločevina. Njej sledijo hladno valjani oziroma vlečeni proizvodi in končno toplo valjarno paličasto jeklo. Današnji kvalitetni asortiment obsega preko 120 vrst SM in elektro jekla. Proizvodnja grodlja znaša letno 150.000 ton. Plavža proizvajata največ belega grodlja za potrebe jeklarne, delno pa tudi sivega za livarno.

Zemljiški gospodje Koroške in Kranjske — Ortenburžani, so izdali leta 1381 prvi kranjski rudarski red za Jesenice. Z Rudarskim redom so bile za domače prebivalce urejene razmere o stalnem rudarstvu in plavžarstvu. Posestva so dajali rudarjem v njihovo kupno pravno lastnino (als Ir purghrecht) ter združevali kopanje in taljenje železne rude ter kovanje železa za lastnino in stalnim bivališčem rudarja ali plavca. Po smrti Ortenburžanov je rudarski red likvidiral Ulrik II. Celjski leta 1452. Rudarski red je bila osnova za življenjsko obliko v skupni lastnini plavžev. Skupna lastnina plavžev in proizvodnih sredstev je veljala tudi za področje Jelovice in Bohinja vse dotlej, dokler priseljeni tujci niso izpodrinili domačih podjetnikov. Temu so pripomogli Habsburžani, ki so zaradi svojega vpliva v Italiji vabili Italijane na Kranjsko. Delavec, rudar, drvar, ogljar, talilec in kovač je bil domačin, ki ni uspel nikdar več vstopiti — vsaj za dalj časa ne — v vrste podjetnikov. Domačin je bil dober delavec, ne pa trgovec. Življenje fužinarskega delavca je bilo vse čase težko in nevarno. Fužinar baron Žiga Zois je leta 1777 zapisal, da za tako nizko plačilo kot delajo njegovi delavci, nihče drug ne bi delal. Če se je delavec zadolžil pri fužinarju in če je umrl pred povračilom dolga, je tega moral plačati njegov sin. Slabe razmere na fužinah so imele za posledico fluktuacijo delavcev. V Bohinju je bilo leta 1738 zaposlenih 1000 delavcev, leta 1811 le še 386 in leto kasneje še 242 delavcev. Delavstvo je bilo plačano večinoma v žitnem denarju, celo skoraj do konca 19. sto-

letja. Fužinarji na Gorenjskem, tudi pozneje KID so plačevali dvakrat letno — ob kresu in novem letu. KID je v zadnji polovici 19. stoletja plačevala z lastnimi denarnimi boni po 10 krajcarjev, en in pet florintov. S temi boni so kupovali v fužinarski »kašti«. Rekviziti v delavski družini so bili skromni, prav tako tudi v rudarski in ogljarski kuhinji. Najvažnejši posodi sta bili »kropnik« in »žgančnik«, lesena skleda, dežica in lesena žlica. Obлека je bila ena za petek in svetek, le za dan Sv. Barbare so oblekli svečane rudarske uniforme.

Vsaka tehnična novost pri rudniku ali fužini je šla na račun poslabšanja življenjske ravni. Rudar je moral za svojo leščerbo vedno olje sam kupovati, pozneje pa še smodnik.

Delavstvo se je zavedalo, da je izkoriščano. Upreti se gospodarju-izkoriščevalcu pa vera ni dopuščala. Uporni duh so prinesli med jeseniško delavstvo šele doseljeni Korošci — žebjarji in žičarji, ki so stavkali leta 1891 in 1899. leta. KID je z vso naglico gradila še nove valjarniške obrate na Javorniku. Ko so bile valjarne dograjene, je vodstvo KID hotelo na račun znižanih mezd kriti stroške novogradenj. Delavci so bili nejevoljni, ker so vsak mesec manj zaslužili. Ker se delavci po dvodnevem pregovarjanju z vodstvom KID niso mogli zediniti, so stopili v štrajk. To je bilo leta 1904. Pri Konjiču na Javorniku se je osnoval štrajkarski odbor, katerega pobudnik je bil Janez Glavič. Pri KID je nastala splošna stavka, ki so se ji pridružili tudi delavci z Jesenic. Štrajkarski odbor se je osnoval tudi na Jesenicah, kjer je bila tudi zastopnica delavk — Marija Družnik. Delavci so neustrašeno manifestirali po Jesenicah. Vodstvo KID je hotelo zlomiti stavko s tem, valjavce, ki pa niso hoteli priti rekoč: če da bi dobili iz zgornještajerskih železarn se Kranjec punta, tudi mi za nizke plače ne bomo delali. Podjetje je moralo popustiti in zvišati prejeme.

Proizvodnja, prodaja in gradnje pri železarnah na Jesenicah, Javorniku in Servoli pri Trstu so potekale nemoteno vse do začetka prve svetovne vojne. Po sarajevskem umoru 26. julija 1914 nadvojvode Ferdinanda pa je delavstvo ob poročilih na velikih črnorumenih lepakih slutilo bližajočo se revščino. Mobilizacija je zajela večino tovarniškega delavstva, na njihova delovna mesta pa so stopile žene. 27. junija 1914 so z jeseniškega kolodvora odhajali transport za transporti. V Škedenju, kjer je potekala bojna linija, so delo ukinili 19. avgusta 1915. Vojna vihra je Jesenicam nekaj let kar prizanašala. Dne 14. avgusta 1917 pa so v zgodnjih jutranjih urah pričela krožiti italijanska letala. Padle so prve bombe v bližino železarne. Popoldne je bil ponoven napad. Železarna ni bila prizadeta, pač pa je pogorela namesto nje vas Koroška Bela. Končno pa je ljudstvo dočakalo propad monarhije. 29. oktobra 1918 je bil na Jesenicah ob proglasitvi države SHS slav-

vlečenja jekla pod kladi. V našem železarskem predelu je bila taka sprememba sicer pozna, vendar prva na Kranjskem. Prvo valjarno je zgradila Serafina Zois ob pomoči češkega mojstra Alberta Bernarda ob koncu prve polovice 19. stoletja. V valjarni so valjali robato, okroglo in tračno železo raznih dimenzij. Največ so valjali material za izdelavo žeblicev. Končne izdelke iz valjarne so prevajali do Trsta, od tam pa v azijske dežele.

Posebno poglavje v zgodovini plavžarstva Kranjske industrijske družbe je proizvodnja ferromangana v javorniškem plavžu. Plavž na Javorniku so zgradili 1853. leta Zoisovi dediči. Visok je bil 36 čevljev in je imel konično obliko. Sama gradnja plavža brez drugih naprav je znašala 26.000 goldinarjev. Notranja obzidava plavža je bila iz kremenove opeke. Vsipna naprava za vsip je bila mehanizirana. Plavž je bil opremljen z močnimi pihalnimi cilindri, ki jih je gnalo 16 čevljev visoko vodno kolo. Poleg navadnega belega in sivga grodlja je proizvajal zrcalovino, ki so jo plavžarji imenovali »špigel« zaradi lepega sijaja in kristalnega loma. 1872. leta je KID dobila naročilo za 40.000 dunajskih stotov zrcalovine. Med zrcalovino pa se je pojavil grodlj s čisto drugimi lastnostmi. Šele na Dunaju se je ugotovilo, da je KID v svojem plavžu prva na svetu uspela pridobiti ferromangan. Strokovnjak svetovnega slovesa L. Grüner je to potrdil in objavil novico v svet. Ferromangan so od 1861. leta izdelovali samo v Siegeni in to v nezadostnih količinah v talilnih grafitnih loncih. Z iznajdbo ferromangana v plavžu je bilo jeklarstvu zagotovljena možnost nadaljnjega razvoja. Prvi ferromangan KID je bil 1873. leta razstavljen v znameniti dunajski »Rotundi«, ko je bila svetovna razstava. Svedci so bili prepričani, da bo njihova zrcalovina iz Schyskytorna s 17 — 20 % mangana od vseh evropskih plavžev najboljša in edinstvena. Prvenstvo pa so morali prepustiti KID, kajti ona je razstavila grodlj s 37 — 40 % mangana. To je bilo plačilo za trud izumitelju Lambertu Pantzu, prvemu tehničnemu ravnatelju KID in javorniškemu plavžarjem. Vodstvo dunajske razstave je podelilo KID za njen uspeh diplomo in kolajno v trajen spomin.

Trgovina z železom je v Bohinju cvetela že v prazgodovini. Iz Ajdovskega gradca, Dunaja pri Jereki in Studorja so železne izdelke tovorili preko Baškega sedla v južnih bohinjskih gorah proti Tolmini in Ogleju. Po ukinitvi starih železarskih obratov v času razpada rimskega imperija in preseljevanja narodov, je delo železarjev iz tovarnikov prenehalo, dokler niso prišli Slovenci in z ostanki starih plemen pričeli ponovno taliti železno rudo. Z nastankom novih talilnih peči in kovačnic v spodnji in zgornji bohinjski dolini je pričela ponovno trgovina z železom. Posebno je še napredovala za časa grofov Ortenburških. Da bi šlo bohinjsko

železo še hitreje v denar, so si Bohinjci omislili železarske sejme pri sv. Janezu ob Bohinjskem jezeru. Do leta 1461 so bili v cerkveni lopi dvakrat letno dva tedna trajajoči sejmi. Na te sejme so prihajali Lahji iz ontran Julijskih Alp. Z bohinjskimi železarji so zamenjavali živež, vino in blago za železne hlebčke »lupa« ali pa za žico, žeblice in paličasto železo. Cesar Friderik III. pa je te sejme iz neznanega vzroka prepovedal. Kljub prepovedi ter pazljivosti blejskih biringov zamenjav ni bilo mogoče zatreti. Trgovina z železom je imela svojo moč. »Barantanje« je prešlo Bohinjcem v kri in meso, zato so skrivoma še vedno trgovali z Lahji, ki so železo dobro plačevali, ker ga sami niso imeli.

Tovorniki so bili krepki možje, dobro oboroženi z gorjačami, samokresi in rapirji, ki so jih imeli skrite v votlih leskovih paličah. Imeli so težke konje, ki so prenašali tovore železnine težke do 200 kg. Železo v paličah so prenašali v zavojih iz pooljenega platna, žeblice pa v lesenih sodčih. Tovorniški konj je bil opremljen z železnim nagobčnikom, da si na strmih poteh pri padcu ne bi poškodoval zob. Še leta 1709 je bilo na Stari Fužini 116 tovarnikov in 40 v Bohinjski Bistrici. Ko je bila zgrajena gorenjska železnica, so iz Bohinja vozili železo z vozmi »fajselni« v Lesce.

Fužinarji jeseniške doline so vse čase tovorili železo sami ali pa so prodajali izdelke trgovcem med katerimi je bilo največ Ločanov. Največja skladišča železnine so bila v Ljubljani in Trstu. Tehniški muzej Železarne Jesenice hrani največ podatkov o trgovini za predhodnico današnje železarne. Kranjska industrijska družba se je pri izvozu svojih renomiranih izdelkov posluževala posredniških trgovskih družb v glavnih evropskih mestih in pristaniščih.

Na Obrtni razstavi v ljubljanski ređutni dvorani 1844. leta so bili razstavljeni železarski izdelki Zoisovih fužin z Javornika in Bohinjske Bistrice. Na tej razstavi je bila podeljena zlata kolajna za pridnost. Eno zlato so Zoisove fužine dobile že 1841. za zaslužnost, pozneje 1845 pa že tretjo. Od Zoisovih naslednikov pa za časa KID je bilo gorenjsko jeklo odlikovano s kolajnami, državnimi nagradami, priznanji in diplomami. Skupno hrani Tehniški železarski muzej 21 kolajn in več diplom, ki so jih v 19. stoletju prislužile pridne roke gorenjskih železarjev. Tok proizvodnje 19. stoletja so razen uvedbe pudlarskega jekla, ferromangana in v zadnjem desetletju SM jekla ni razlikoval od prejšnjih stoletij. Spremembe so nastale v toku nove železarske industrije na Jesenicah, katere rojstvo se piše 14. avgust 1890. Nova železarna je imela do 1906. leta že 5 SM peči. Prve štiri po 10 ton in zadnja 15 ton. Jeklo iz SM peči je bilo nelegirano, nizkoogljeno za valjarne in predelovalne obrate. Med prvo svetovno vojno so izdelovali pri KID bajonete in bodajo žico. Med vojno in po vojni so vliвали v livarni jeklene zvonove.

železarska obrt prešla v posest Michelangelisa Zoisa, veletrgovca z železnino v Ljubljani. Zois je usmeril svojo pot tudi pod Karavanke.

S smrtjo Pavla, zadnjega Bucelenija, 1764. leta, je bilo zaključeno 239-letno gospostvo Bucelenijev Reichenberških. Pričela pa je nova železarska era Jeseniške doline in Bohinja z Ruardi in Zoisi.

Tehniški muzej Železarne Jesenice razpolaga z dokazi, da je človek živel na območju Karavank in Bohinja pred železno in bronasto dobo. Najstarejši primeri iz kamene dobe so artefakti in strgala iz Studorja, Belškega polja, Javornika in kamenita sekira iz serpentina izkopana na Jesenicah. Na Jelen kamnu je bila najdena koščena igla. Bronasto dobo zastopajo bronaste sekire z Jesenic, Zaborovlja (Dovške planine) in Koroške Bele. Arheolog V. Smid omenja dve bronasti sulici, eno iz Belšice in drugo z Javorniškega Rovta. Smid omenja bronasto konico s planine Lipance in številne bronaste predmete z Bitenskega polja v Bohinju. Arheolog S. Gabrovec pa omenja bronaste predmete z nekropole Bled.

Ena od izredno važnih arheoloških postojank je Ajdna (1048 m) nad Potoki, varuh antične poti pod Belšico. Tudi gradišče med Koroško Belo in Potoki ter poganska trdnjava nad Mostami v Gojzdašnici spadata v prazgodovino.

Najstarejše talilnice železa pa so obstojale v Bohinju na Ajdovskem gradcu, Studorju in Dunaju pri Jereki. Železstvo pričinja v Hallstattu, La Tèni in konča ob razpadu rimskega imperija. Iz omenjenih področij kažejo železne žlindre še 40 do 61 % zastalega neizreduciranega železa. Vetrne peči, v katerih so talili bobovec — bogato limonitno železno rudo so bile na vetrovnih predelih, kjer so izkoriščali energijo vetra za zgorevanje redukcijskega goriva. Bobovec se je talil ob dodatku kremenove zemlje pri temperaturah okoli 1350 C, kot nam to potrjujejo tališča pečnih oblog. Železo iz vetrnih peči je feritno, feritno-perlitne strukture z malo vsebnostjo mangana in titana. Ajdovski gradec pri Bohinjski Bistrici je zaradi dobrega kovnega železa postal v času okupacije Norika rimska železarna. Še danes je viden rimski obrambni zid iz časa Dioklecijana. Po razpadu rimskega imperija do naselitve Slovencev na Gorenjskem ni bilo nobene železarske dejavnosti. Od 8. do 14. stoletja so bile v Bohinju, na Jelovici in v Karavankah še vedno v rabi vetrne peči, premera okrog enega metra z višino nad en in pol metra. Od antičnih peči, ki so dale 10 — 12 % izplena so se razlikovale po tem, da je bil njihov izplen 20 — 30 %, železa in da so bile opremljene z močnimi mehovi. Revolucija v železarski tehniki pa je nastala, ko se je železstvo preselilo k vodam in ko je meh poganjalo vodno kolo. Z vodnimi pogoni se je pridobilo zaradi višjih in konstantnejših temperatur več železa, katerega ni bilo možno obdelati ročno. Posledica tega je nastanek kladi.

Slovenske peči ali peč na volka so v takšnih razmerah dajale po 150 kg težke kepe železa. Te vrste peči so segale vse tja do 17. stoletja. Slovenska peč je izgubila svoj pomen najprej v Karavankah na Planini pod Golico. Peči na volka so opustili, ko so osvojili postopek pretapljanja grodlja in ga nato predelali v enakovredno jeklo.

Plavži na Planini, Plavžu in Savi so bili »brešijanske peči«. S Planine imamo shranjen odličen grodlj z 2,5 — 3,91 % ogljika in 2,75 — 8,10 % mangana. Brešijanska peč je dala v 24 urah dva volka po štiri cente težka.

V 17. stoletju omenja Valvasor v drugi svoji knjigi na strani 128 livarno v Koritih pri Nomenju. Prvotni lastnik plavža je bil dr. Wiederholdts, v času Valvasorja pa Locatelli. Iz litnega železa so izdelovali posodo, možnarje, vojaške instrumente, topovske cevi in retorte za živo-srebrni rudnik v Idriji. Najdena siva litina izkazuje sledeči sestav: 3,87 % C cel., 3,07 % C graf., 0,12 % Si, 0,22 % Mn, 0,232 % P, in 0,040 % S.

Zaradi tradicionalne konservativnosti bohinjskega in kroparskega železarstva so še do konca 18. stoletja uporabljali peči na volka, povsod drugje na Gorenjskem pa že prave plavže na grodlj. Konec bohinjske konservativnosti je napravil baron Žiga Zois, ki je dal podreti vse peči in zgradil 1791. leta nov moderen plavž v Bohinjski Bistrici.

1784. leta ugasil plavž na Plavžu pri Jesenicah je sodeč po kemični analizi 3,3 % C, 0,20 % Si, 2,53 % Mn, 0,150 % P in 0,043 % S dajal odličen grodlj. Fužina na Plavžu je 1774. leta proizvedla 3700 centov grodlja in 1600 centov jekla, to je prav toliko, kolikor je proizvedla v istem času fužina na Javorniku, medtem ko je fužina na Savi pod Ruardom proizvedla za 100 centov grodlja in za 1000 centov več jekla.

1796. leta je fužinar Leopold Ruard poskušal v plavžu lesno oglje zamenjati z zasavskim premogom. Poskusi so bili odlični, le premog je bil predač. Leopoldov sin Viktor je uspel po podatkih iz leta 1854. do 1861. izvesti letno v savškem plavžu 50.000 dunajskih stotov grodlja.

Celotna proizvodnja grodlja na Kranjskem je 1869. leta, ko je nastala Kranjska industrijska družba znašala 85.811 dunajskih stotov. Od tega so ga samo v savškem plavžu uspeli letno proizvesti 75.000 dunajskih stotov. Plavž v Bohinjski Bistrici je proizvedel 1874. leta 141.624 kg sive litine in 391.496 kg belega grodlja. To so bili gorenjski plavži, ki so delovali do zadnjega desetletja 19. stoletja z nastankom moderne metalurške industrije na Jesenicah. Rudna baza železarske Gorenjske je bila na Jelovici v Julijskih Alpah in Karavankah. Do 12. stoletja vsakdo na svojem zemljišču svobodno rudaril in ni potreboval nobenega dovoljenja. Sredi 12. stoletja pa je nemški državni zbor odpravil svobodno pridobivanje rud in železa. Pravico do rud je imel po nemškem zboru samo deželni knez, kralj

ali cesar, ki je smel to pravico prenesti na cerkvene in svetne velikaše. Za red po fužinah in rudarskih revirjih so skrbeli kranjsko – goriški rudarski sodniki. Med prvimi rudarskimi sodniki na Planini pod Golico zasledimo ime Stefanus Raissinger.

V zgodovini železarstva na Gorenjskem se je železna ruda pridobivala v Julijskih Alpah na Pokljuki, Fužinarski planoti, južnih bohinjskih gorah in Jelovici. Bohinjsko železarstvo je od antike pa do konca 19. stoletja uporabljalo limonitne bobovce, kosovni limonit in hematit. Rudarska zgodovina Bohinja ne pozna rogov, le nekaj izjemnih primerov globljih kraških jam, iz katerih so dobili železno rudo. Take jame so bile na Viševniku, Mesnovcu, Medvedovcu, Skalni dolini, Spodnjih Gorjušah in pod Hribarico. Bobovec in ostalo železno rudo so pobirali na površini ali pa so kopali rudne ližake. Rudo so na licu mesta prali v pralnih lužah.

V Karavankah pa je bila ruda zelo polimorfna in nečista zaradi primesi svinca, bakra in cinka. Do konca 18. stoletja so železno rudo kopali na površinah, pozneje za časa Zoisa, Ruarda pa vse do konca 19. stoletja še v globokih rovih. Na površini je bila limonitna železna ruda, v globinah pa navadno in visoko manganški siderit. Nakopano železno rudo iz Savskih jam so ves čas od selitve Bucešenja na Savo in Plavž vozili s Planine v dolino čez Pejce. Rudo so prevažali v majhnih vozeh, ki so bili zadržani brez koles, temveč so prosto drseli po tleh. Vozili so z malimi volji, ki so jih imenovali »terci«. Od stoletne vožnje so še danes na Pejcah globoko urezane v skalnato pot kolesnice.

Pri savskih jamah so proti koncu 19. stoletja za Kranjsko industrijsko družbo delali na treh obzorjih, na Nepomukovem, Valentinovem in Frančiškovem. Razsežnost vseh obzorij in dolžin jaskov je znašala pet izvoznih jaskov, sedem zračnih jam, pet nadvozov in dva dohodna jaska je znašalo skupno okrog 8 km. V revirju »Belshiza« (Bevšca) so bili 1811. leta Kolerjev, Johana, Ernestina rov, Zadnja jama, Stara in Suša jama ter rov imenovan Nova Skušna na Primashu. Na Bevšci so do 1883. leta kopali predvsem limonitno železno rudo.

Nekaj železne rude je bilo le v Starih jamah pri Lepenah nad Javorniškim Rovcem. Manganovo rudo pa so kopali še iz časa Bucelenijev v Zelenici in Begunjščici v višini 1339 m. Do 1874. leta so iz Begunjščice vozili manganovo rudo z ročnimi sanmi, nato pa je začela delovati Pantzova žičnica, to je bila prva žičnica na Slovenskem. Najdaljši rov na na Begunjščici je bil Florjanov rov, ki je s posameznimi obzorji meril okrog 900 m. Obstoječa sta še Ferdinandov in Maksimiljanov rov.

Pri Savskih jamah, na Lepenah, Savi in Javorniku so bile pralilne peči. Rudo so pralili tako da so na dno peči dali debelih drv in dračja, nato pa nasuli ko-

sovne rude. To so ponavljali plast za plastjo. Vsaka plast rude je tehtala okrog 2000 kg. Po končanem praženju so rudo prali v posebnih koritih. Zadnji siderit in limonit iz Savskih jam sta vsebovala 29 do 31 % železa. 29. junija 1901. leta je Valentinov rov zalila voda da ni bil več uporabljen.

V času, ko so se pojavili na Javorniku in Bohinju novi finančniki – delničarji Kranjske industrijske družbe je fužinar Viktor Ruard uspel na Savi s temeljito tehnično reorganizacijo pri pudlovi in plinskih pečeh. Na Savi so v plinskih pudlovkah izdelovali lupe, ki so jih po končnem procesu v kladivarni pod težkimi kladivi prekovali v jeklene mozeljne. Te so nato varili in pod kladivi prekovali v repike in caglje. Iz cagljev so izdelovali jeklo v palicah. V Mojstrani, ki je spadala k fužini Sava, je bila v obratu tudi pudlovka, varilno ognjišče za mozeljne in ognjišče za žilavljenje grodlja s Save. Poleg teh industrijskih ognjišč je bilo še eno za ogrevanje, ter troje kladiv za mozeljne, grobo in fino vlečenje jekla. Nakav ni bil star. 1851. leta so Nemci na čim predelave grodlja v plinskih pudlov-londonski svetovni razstavi prikazali dokončne uspehe železarske tehnike. Ruard je bil napreden fužinar, vendar pa nemočen proti obilni razsipni družini. 1868. leta kupljena cajnarca v Globokem in obnova Save so prisilile Ruarda, da je 12. januarja 1872. leta pristopil k KID kot delničar. Združili sta se dve obsežni fužini v eno celoto. Iz obeh fužin so vozili preko Poljan v Radovno grodelj, kjer so izdelovali caglje. V Radovni je bila prva Siemensova pudlovka, ena varilna peč ter dvoje kladiv za vlečenje jekla in fino kovanje. V Radovni so pod KID vsa leta izdelovali »bate« neke vrste cagljev. Najbolj poznani vrsti jekla sta bili »accalon biancho« in »accalon marchia«. Pod oznako Zoisa sta ti dve vrsti jekla poznani širom po svetu. Obrat Radovno je vodil Florjančič do njenega konca 1901. leta, ko Radovna KID zaradi nove valjarne na Javorniku ni bila več potrebna.

Šibka točka gorenjskega železarstva vseh časov je bila nezadostna preskrba fužin z lesnim ogljem. Od Bucešenja naprej so bile stalne tožbe z blejsko in radovljiško gosposko ter med fužinarji samimi zaradi vsečesa v nedovoljenih revirjih. Rudarski sodnik je bil postavljen, da je pazil na gozdove. Velike škode so delali tudi kmetje in drobnica. Kolperni – skladišča oglja pri plavžih in kovačijah so bila vedno prazna. Za časa barona Zige Zoisa je v Bohinju zmanjkalo bukovega lesa, to ga je prisililo, da je zgradil plavž v Bohinjski Bistrici, ki je mogel uporabljati tudi lesno oglje iglavcev. Da bi se uredile razmere glede gozdov je cesarica Marija Terezija 1779. leta dodala nadrudarskemu sodišču v Ljubljani še pridevek gozdni urad. Upravitelj se je imenoval nadzornik in gozdni mojster. Podrejeni so mu bili štirje prisledniki, aktuar, kancelist, diurnist, ogledovalec gozdov in trije gozdni čuvaji. Do 1810.

leta je bilo na Kranjskem 6 plavžev, 6 peči na volka, 26 fužinskih kladiv za obdelavo jekla in 22 za železo ter 59 pretopilnic grodlja. Vsi fužinarji so porabili letno 32.380 kubičnih čevljev drv in okrog 700.000 žirgelnov oglja.

Od 1834. leta pa do 1870. leta je uspešno Ruardu znatno znižati porabo oglja, ker je pričel z vpihovanjem vročega zraka v plavž. 1834. do 1954. leta so uporabljali mrzel zrak, poraba oglja za 100 funtov grodlja je znašala 22,2 kubičnih čevljev, od 1854. do 1861. leta pa se je za isto količino grodlja ob uporabi dveh pihal porabilo samo 17,7 kubičnih čevljev oglja. V nadaljnjem desetletju pa je pri treh pihalih porabil le 15,2 kubičnih čevljev oglja. V montanskih gozdovih je bilo zaposleno več drvarjev in oglarjev kot vseh delavcev skupaj pri fužinah.

Nič boljše razmere niso bile pozneje pri KID, zaposlenih je bilo preko 500 delavcev, ki je skrbelo za dobavo oglja. Samo v Mojstrani je bilo prostora za 80.000 mernikov oglja. Posebno velike količine oglja so se porabile po letu 1873. za proizvodnjo ferromangana pri KID. Za eno tono proizvedenega ferromangana so porabili dve do dve in pol tona najkvalitetnejšega oglja. V zahodnih evropskih državah so oglje že davno zamenjali s koksom, pri KID pa še ne. KID je kupovala oglje na Koroškem in Bosni. Na Kranjskem so oglje merili s »žirgelni«, na Koroškem s kovaškimi vedri (pol m₃), v Bosni pa po teži.

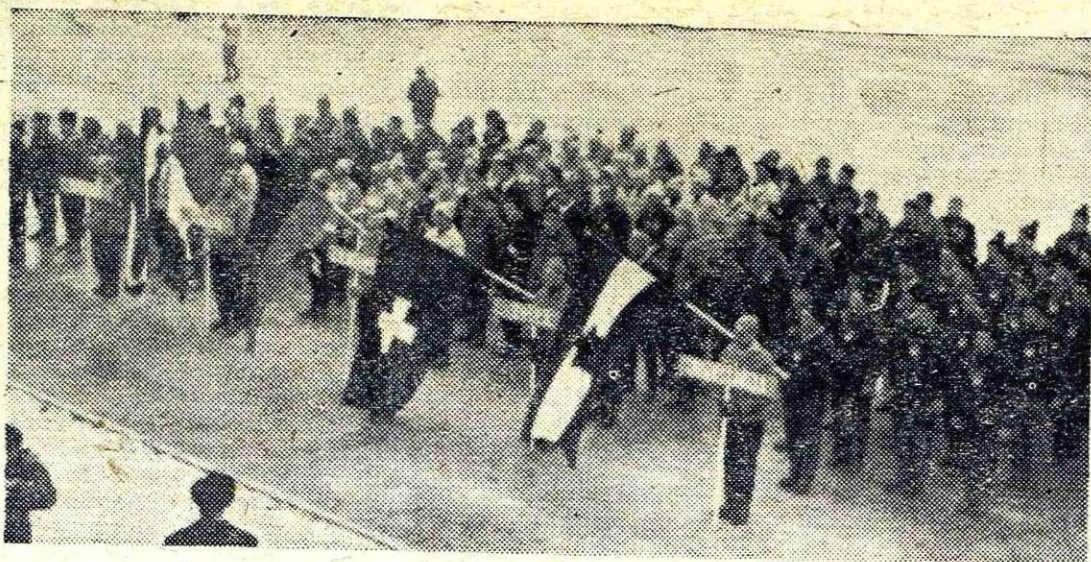
Eno od posebnih poglavij železarske zgodovine je kovaštvo. Svoj izvor ima v antiki kot panoga za preoblikovanje železa v predmet koristne uporabe. Prvotno je bil kovač tudi opravljalec peči. Vetrna peč je dajala izredno malo železa, pa še to železo »lupinice« je bilo različne velikosti. Če je kovač hotel napraviti večji kovan kos, je moral posamezne lupinice združiti, združil jih je z načinom kovaškega varjenja. K sreči je to uspelo, ker je vetrna peč proizvajala nizkooglično jeklo z malo silicija, da je bil tak postopek mogoč. Posebnost v zgodovini antičnega kovaštva so konice in rezila, ki so jih znali oplemeniti s tem, da so dosegli večjo trdoto in rezilnost. Kovaštvo je šlo vzporedno z razvojem peči, s premetitvijo železarstva k vodam je preminulo tudi gozdno kovaštvo. Nastopil je čas vodnih pogonov in kladiv. Pred 1381. letom je obratovalo na Planini pod Golico že šest kovačnic, na Savi ob Ukovi pa Wisserejeva kovačnica. Najstarejša bohinjska kovačnica je bila v Stari Fužini, saj se omenja že 1004. leta pod imenom »Stara Kladvo«. Stare kladivarne so bile tudi v Kropi, Kamni gorici, Železnikih, Trziču in Mostah pri Žirovnici. Ohranjeni dokument na pergamentu iz leta 1539 omenja prodajo vlečnega kladiva, ki sta ga Gašper in Magdalena Šmid prodala javornišskemu fužinarju. Železo za kladivarne v Mostah so dobili do 1605. leta iz plavža oddaljenega 15 minut v bližini pritoka Gojzdašnice v Završnico. Druga listina, ki omenja Moste je od 15. januarja 1579. leta.

V tej gre za prepis urbarja gosposke iz Radovljice in omenja Gabrijela Bucešenja kot fužinskega lastnika v Mostah. Za Bucešenja se je ohranilo le malo pisarod Zoiso. V letu 1782 so v listinah omenega; nekaj več podatkov se nanaša na njena domača imena kot so n. pr. Anton Pesjak, Simon Kersnik in Urban Goričnik. 4. aprila 1838. leta je Urban Goričnik prodal fužinarski grofici Serafini Zoiskovačijo in dva gozda. Kovaški obrat je Serafina spremenila v montanistično fužino. Rudarsko glavarstvo v Celovcu je namreč dne 27. novembra 1844 odobrilo spremembo, da lahko kovačnico spremeni za fino vlečenje pod kladivom. S pristopom Zoisovih dedičev h KID so Moste prešle v posest novih lastnikov. KID je imela obrat nekaj desetletij nato pa ga je prodala privatnemu mojstru. Zadnji lastnik je bil Varl. Danes pa se nahaja kladivo v Tehniškem muzeju Železarne Jesenice.

Kladivarna pri fužini je imela pretočilnico grodlja, kovaško ognjišče, kladivo »norca«, mehove, kamnito korito z vodo, nakovalo in razno kovaško orodje. Kladivo je bilo sestavljeno iz vretena, stojala, repača in nakovala. Repač in mehove je preko vodnih koles gnala vodna sila. Pri kladivu so običajno delali trije: kovač pod repačem, pomočnik pri kovaškem ognjišču in dodajalec vode to je bil najmlajši – vajenec. Eden od zanimivih muzejskih komadov iz Most pri Žirovnici so kovana železna vrata, ki so izredno stara, verjetno iz prvih obdobij nastanka tamkajšnjih fužin.

Pri vseh fužinah na Gorenjskem so bili tudi kovaški obrati, kjer so kovali razne vrste žebeljev. Ta obrt se je razvijala od bohinjske antike do današnjih dni v Kropi in Kamni gorici. Ob vsakem ognjišču v »vigencih«, kovačnicah za kovanje žebeljev so bila nakovala pri katerem sta delala dva kovača – žebjarja. Delo žebjarjev je trajalo 12–14 ur dnevno, delali so vsi družinski člani. Vigenc je bila primitivna delavnica, katere sestavni deli so bili vodno kolo, mehovi, kovaška ognjišča, tnala in nakovala za kovanje žebeljev. Najvažnejše kovaško orodje pa so bila ročna kladiva, sekala, nagležni in lopatica. Material za žebelje so izdelovali iz »cainov«, ki so jih skovali iz cagljev. Delavnica, ki je izdelovala cajne se je imenovala cajnarca. Vsaka cajnarca je imela peč imenovano pretalilnica. V pretalilnico so nasuli drobno oglje, nato grodelj in odpadke starega železa. Ko so dobili testasto obliko železno gmoto so jo z dolgimi železnimi drogovi pogosto obračali. Končno so dobili godnega »volka«, ki so ga z velikimi kleščami dali pod kladivo, da so odstranili žindro. Volka so nato razdelili na dva dela ter ponovno segregali v peči. Zarečo gmoto, ki so jo imenovali »masel« so nato vlekli pod kladivom v palice. Jeklene palice so pod finimi kladivi vlekli v cajne. Pozneje so cajne izdelovali v Bohinju iz jeklenih palic v valjarni na Pozabljenem.

V Evropi je tehnika obdelave jekla s pomočjo valjarn izpodrinila stare načine

Z otvoritvene svečanosti. Tekmovalci iz 5 držav so se zbrali pred tribuno na nogometnem igrišču.

Takoj po otvoritvi so se začele borbe 144 tekmovalcev za najboljša mesta

RAZPIS

tekmovalca v smučarskem teku za
»JANŠEV MEMORIAL«

Prireditelj in organizator: Smučarsko društvo
Datum prireditve: Mojstrana
Discipline: 7. februar 1965
člani 15 km
mladinci 10 km
ml. mladinci 5 km

Program:

sobota 6/2 1965 ob 20. uri: seja in žrebanje
nedelja 7/2 1965 ob 10. uri start ml. mladincev
5 km, mladincev 10 km, članov 15 km; ob 14. uri
razglasitev rezultatov.

Proga: standardna mednarodna proga 5, 10 in
15 km; start in cilj pred hotelom Triglav Mojstrana.
Prijava: do sobote, 6/2 1965 do 20. ure.

Splošna določila:

- pravico nastopa imajo vsi člani športnih in telesnovzgojnih organizacij Jugoslavije,
- tekmovalci tekmujejo na lastno odgovornost,
- darila: plakete in praktična darila prejmejo prvi trije v vsaki disciplini,
- stroške potovanja in bivanja za tekmovalce nosijo društva sama,
- tekmuje se po mednarodnih tekmovalnih pravilih IWO,
- stanovanje in prehrana v hotelu Triglav in drugod.

Nasvidenje v Mojstrani!

Organ. odbor

SINDDIKALNE TEKME

REZULTATI:

Starejši člani nad 40 let
(12 udeležencev): 1. Zvone
Ažman, 4.34,7, 2. Miha Po-
gačnik, 40,0, 3. Jože Makovec,
4.52,8, 4. Karel Korenini,
5. Ivan Komel, 5.11,3.

Mlajši člani pod 40 let (16
udeležencev): 1. Albin Tri-
plat, 4.25.9 (naiboljši čas dne-

va), 2. Jože Čebašek, 4.32,8,
3. inž. Franc Gasser, 4.33,7,
4. Franc Štebalj, 4.34,0, 5. Ivan
Vodopivec 4.36,9.

Res škoda, da tekmovalcem
vreme ni bilo naklonjeno, si-
cer bi bilo še več tekmo-
valcev in borbe še bolj za-
grizene. Vendar pa je tudi
to dokaz, da je sankanje naj-
bolj priljubljena zimsko-
športna rekreacijska panoga.

Državno prvenstvo v alpskih disciplinah na Črnem vrhu

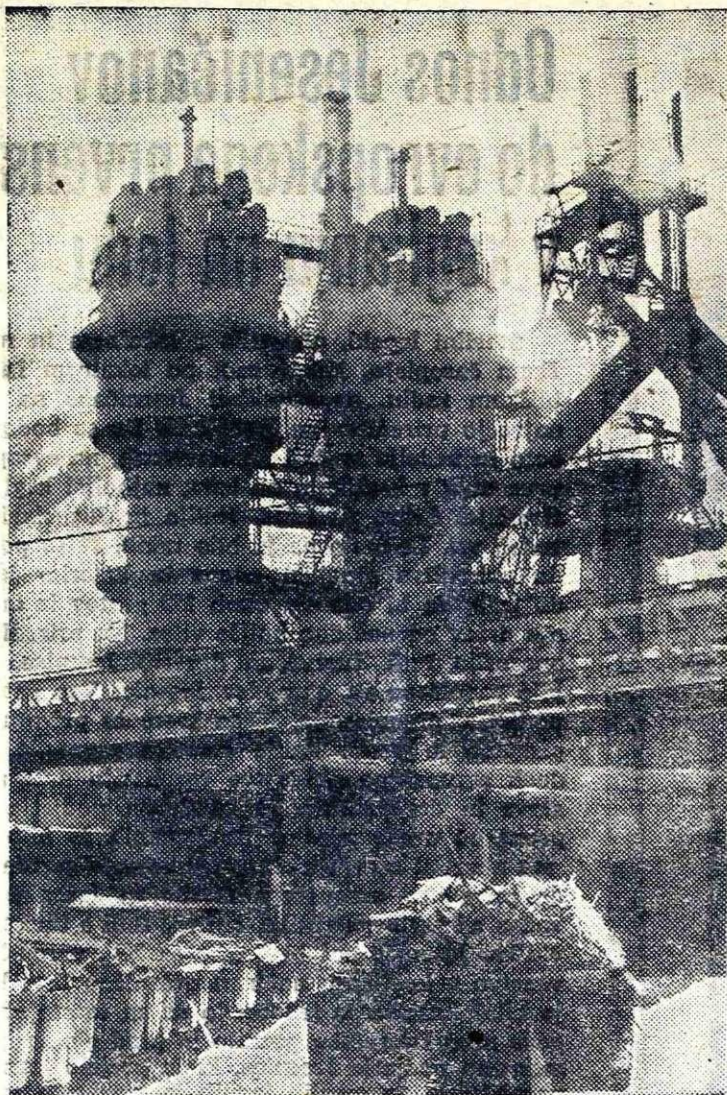
Jeseniški smučar. klub
je prireditelj 20. jubilej-
nega državnega prvenstva
v alpskih disciplinah za
mladinke in mladince.
Včeraj, danes in jutri se
merijo mladi smučarji na
Črnem vrhu v smuku, ve-
leslalomu in slalomu za
naslove državnih prvakov.
Zadnje muhasto vreme je

povzročilo organizatorjem
nemalo težav, vendar so
z vztrajnim in skrbnim
delom uspeli vzorno pri-
praviti proge. Progi za
smuk in veleslalom teče-
ta s Španovega vrha pro-
ti Pustemu rovtu; progi
za slalom pa sta trasirani
tik ob novi žičnici na
Španov vrh. Proga za

smuk je dolga približno
2.100 metrov, za velesla-
lom pa okrog 1100 metrov.
Vse, ki bi si želeli ogleda-
ti to prireditev, opo-
zarjamo, da se lahko po-
služijo redne avtobusne
zveze z Jesenic na Plan-
no pod Golico, odkoder
se lahko z žičnico popo-
ljejo prav na Španov vrh.

Odnos Jeseničanov do evropskega prvenstva v kegljanju na ledu

Številni lepaki, obvestila v lokalnem in republi-
škem časopisju, kakor tudi po lokalnem in repu-
bliškem radiu, so obveščali Jeseničane na doslej
največjo prireditev na Jesenicah: Da se bodo v so-
boto in nedeljo srečali na Jesenicah, na evropskem
prvenstvu v kegljanju na ledu, najboljši kegljači iz
Nemčije, Švice, Avstrije, Italije in Jugoslavije, so
vedeli vsi. Le malo pa je bilo takih, ki so pokazali
do prireditve pravičen odnos in katerim je bilo
do tega, da bi odneslo okoli 150 gostov iz omenje-
nih držav od nas čim boljše vtise. Na prireditev je
opozorilo tudi Turistično društvo Jesenice, ki je
bilo zadolženo za okrasitev Jesenic. Vse ustanove,
podjetja, organizacije, hišne svete in privatnike je
pismeno in preko Radia Jesenice zaprosilo, da v
dneh evropskega prvenstva razobesijo državne za-
stave in da trgovska in gostinska podjetja temu
primerno uredijo izložbe. Razposlanih je bilo okoli
sto obvestil o evropskem prvenstvu in poudarjeno,
da prireditev evropskega merila za Jesenice ni le
važna s športnega vidika, temveč tudi s turističnega
vidika. Jesenice naj bi dobile za XV. evropsko pr-
venstvo v kegljanju na ledu praznično lice. In kaj
je bilo? Zastave je razobesilo na za to stoječe dro-
gove pred železniško postajo in pred gimnazijo Ko-
munalno podjetje Jesenice, ki je prejelo tozadevno
naročilnico, na ostalih javnih in privatnih stavbah
pa žal zastav nismo videli. S takim odnosom do
mednarodnih in še posebno do evropskih prireditev
so pokazali Jeseničani nezainteresiranost do prire-
ditelja, do doslej najpomembnejše prireditve in
tudi do Turističnega društva Jesenice, ki se je ob-
vezalo, da bo poskrbelo zao krasitev Jesenic z za-
stavami, lepaki in parolami. Zopet nov dokaz, da
bo turizem na Jesenicah možno dvigniti na zaže-
leno višino le s predhodno turistično prevzgojo Je-
seničanov.

Zmogljivost naših plavčev ni dovolj velika, da bi zadovoljili potrebe po belem gradlju

Zakaj sem bil zopet v Moskvi

Pred leti so uvažali osnovne surovine za železarne razni uvozniki. Pozneje so posamezne železarne postopoma prevzemale uvoz posameznih surovin na osnovi sporazumov v organih Združenja jugoslovanskih železarn. Tako je Železarna Zenica uvoznik železne rude, Železarna Sisak uvoznik koksa, Železarna Ravne uvoznik ferolegur in naša železarna uvoznik belega gradlja za vse železarne. Uvoz belega gradlja iz SSSR smo prevzeli leta 1962. Pred tem ga je uvažalo podjetje Tehnopromet iz Beograda. Cena besega surovega železa po pogodbi, ki jo je sklenil Tehnopromet Beograd, je bila 51 dolarjev za tono, FOB Črno morje oziroma pristanišča na Donavi.

Uvozili smo:	ton	tona
leto	ton	dolarjev
1962	90.000	47,5
1963	85.000	43
1964	80.000	44
1965	200.000	45,60

Ta pregled in tudi večkratne izjave predstavnikov Promsyrioimporta v Moskvi, ki nam prodaja grodelj, da je bilo mnogo lažje poslovanje s Tehnoprometom, kakor z nami, nam lahko da razumeti, da uvoznik ni imel toliko interesa, kot ga ima neposredno železarna za čim boljše kupoprodajne pogoje. To je tudi razumljivo, saj je imel uvoznik določeno provizijo od vrednosti uvoženega blaga. Ta provizija je bila postopoma vse nižja in se je počasi ustavila na 1% od vrednosti blaga, franko jugoslovanska meja.

Na tej osnovi bi na primer uvoznik dobil na račun pro-

vizije pri uvozu 200.000 ton gradlja okrog 68 milijonov dolarjev. Analize stroškov v železarni, ki so sicer res dokaj površne, pa vendar dovolj točne, da dajo jasno sliko, da s tem nimamo stroškov več kot 0,3%, kar pomeni torej prihranek okrog 47 milijonov dolarjev. V tekočem letu bo od uvožene količine naša železarna dobila okoli 70.000 ton gradlja iz SSSR.

V maju 1964 smo se v Moskvi domenili, da bomo pogodbo za leto 1965 sklenili v času zagrebškega velesejma v Jugoslaviji. Žal nam je v tem času uspelo skleniti le nepopolno pogodbo, ki je določala vse kupoprodajne pogoje, razen transportnih pogojev in poglavja o reklamacijah. Predlog, ki ga je prinesel predstavnik Promsyrioimporta s seboj v Jugoslavijo v ta namen, za nas ni bil sprejemljiv. Omenjeni predstavnik pa ni bil pooblaščen odstopati od prinešenega predloga.

Dogovorili smo se, da bomo odprta vprašanja rešili pismeno, toda tudi to ni bilo mogoče. Zaradi tega smo se morali odločiti za ponovno potovanje v Moskvo. Z menoj je tja potoval tudi predstavnik podjetja Jugošped iz Beograda, ki opravlja špediterske posle pri uvozu belega gradlja.

V Moskvi sva reševala naslednja vprašanja:

- vskladiti dobave gradlja po pogodbi za leto 1964;
- dobiti čim večje količine gradlja kot avans po pogodbi za leto 1965;
- razčistiti obračun dispeča in demeredža zaradi neopravičenih zahtev prodajalca;

— skleniti sporazum glede transportnih pogojev in poglavja reklamacij za leto 1965.

Medtem, ko pri prvi točki ni bilo posebnih problemov, je bilo potrebno več časa, da so nam obljubili okrog 20.000 ton belega gradlja kot avans in jo v decembru lani tudi v celoti izpolnili. Obravnava o obračunu dispeča in demeredža je pokazala, da nam je prodajalec neopravičeno zaračunal dispeč, čeprav smo v tej zvezi dosegli sporazum že meseca maja v Moskvi.

Glavno vprašanje so bili tako transportni pogoji in reklamacije po pogodbi za leto 1965. Po predlogih prodajalca in na osnovi pogojev v stari pogodbi bi morali plačati pri uvozu 200.000 ton belega gradlja približno 350.000 dolarjev več, kakor bi bilo normalno. V okviru tega pa najmanj 300.000 dolarjev več samo na osnovi novih zahtev

prodajalca. Ta je namreč postavil pogoj, da mora kupec plačati ravnanje in skladiščenje blaga v ladji, čeprav smo se sporazumeli že pred tem za ceno po pariteti FOB (prosto na ladji), torej pod enakimi pogoji kakor do sedaj. Res je, da so se tarife v lukah po svetu in tudi pri nas podražile in to je hotel prodajalec prevrniti na kupca.

Mimo tega je bilo več spornih vprašanj v zvezi s čakanjem ladij na vez v luki nakladanja in čas, po katerem naj se obračunava nakladanje. Pri tem gre vedno za različne interese luk, ki blago naklada in ladjarja, ki blago vozi in je zato mogoče pri tem mnogo prihraniti, ali pa obratno, plačevati penale. (Žal zaradi prostora ne morem ta vprašanja podrobno razlagati.)

O navedenih vprašanjih smo razpravljali na vrsti sestankov pri prodajalcu in se končno sporazumeli za naše zahteve, vendar z veliko težavo in šele po intervenciji jugoslovanske ambasade preko ministrstva za zunanjo trgovino SSR.

Poleg neposrednega prihranka, s katerim moramo računati na osnovi razgovorov v Moskvi, ki predstavlja kot rečeno okrog 350.000 dolarjev, je važno tudi to, da smo točneje precizirali pariteto cene, ko smo določili, da velja dogovorjena cena na osnovi »FOR« zloženo na ladjici. Tako je sedaj nedvo smiselno, da gredo vsi stroški nakladanja na račun prodajalca.

Končno smo obravnavali tudi problem, ki izhaja iz razlik med težo, napisano v konosmanu (ladijskem tovarnem listu) in dejansko ugotovljeno težo po tehtanju na železnici. Pri dobavah po pogodbi za leto 1963 je bilo v celoti ugotovljeno 348 ton manj in 197 ton več dobavljenih količin, kar pomeni absolutni primanjkljaj okrog 150 ton.

Na tej osnovi smo načeli razpravo, ki bo morda pri naslednjih razgovorih rodila uspeh v tem smislu, da bo dosežen sporazum, da bi v prihodnje podobne primanjkljaje in viške obračunavali s prodajalcem ob koncu leta na osnovi potrđil luke razkladanja o ugotovljeni teži.

Naj pojasnim še, zakaj traja potovanje v Moskvo vedno toliko časa. V prvi vrsti moramo vedeti, da ima mo opravlja s podjetjem, ki je edino za uvoz in izvoz v SSSR za proizvode črne metalurgije in za ferolegure. To podjetje opravi letno za okrog milijardo dolarjev prometa in zaposluje le okoli 250 ljudi, za razgovore pa ima na razpolago le 2 majhna prostora. Podobno je seveda tudi pri drugih zunanjetrgovinskih podjetjih v SSSR. Zaradi tega mora biti vsak razgovor v naprej točno časovno omejen in je zaradi tega treba čakati od sestanka do sestanka tudi po več dni (Nadaljevanje na 9. strani)

Nesreče

VALJARNE

JAVORNIK I

Franc Lokar, razkladalec pod žerjavom, je prekladal gredice z žerjavom. Pri delu si je poškodoval levo koleno.

Alojz Golob, IV. valjavec, je dobil pri valjanju gredic na predprogi, ko je zašel dvigalni drog med valje in zbil ponesrečenca, na nogi in desni roki hujše udarce.

Zoltan Ferenček, IV. valjavec na predprogi, se je pri vtiku v oval opeknel na desno nogo.

Gojko Svetlanovič, brusar, si je med prenašanjem gredice poškodoval četrti prst leve roke.

Serifu Kolkiču, pomočniku pri peči, je škajla opekla oko.

JAVORNIK II

Drago Lokar, I. rezalec, si je med rezanjem pločevine na škarjah poškodoval desno nogo.

VALJARNA 2400

Mehundaliya Adlišič, pomožni delavec na krožnih škarjah, se je pri rezanju odpadkov na stranskih škarjah udaril na levo nogo.

ZICNA VALJARNA

Marko Lavtežar, zankar se je pri vlečenju izmečka od proge z žico ranil nad oko.

Mitja Završka, pomočnika pri progi 330, je med popravljanjem izmečka oplazila vroča žica po desni nogi in ga opekla.

GRADBINCI SLOVENIJE NA ŠPANOVEM VRHU

Med številna smučarska tekmovanja, ki bodo to zimo na pobočjih Spanovega vrha, se bodo v dneh od 12. do 14. februarja uvrstile tudi III. republiške zimskošportne igre slovenskih gradbincev. Tekmovali bodo v naslednjih tekmovalnih disciplinah: veleslalom, slalom, tek na 5 km in štafeta 3 x 5 km za moške ter slalom, veleslalom in tek na 2 km za ženske. Posebnost letošnjih jubilejnih iger bo ločeno tekmovanje moških, starejših od 30 let v veleslalomu in slalomu. Izgleda, da je prav ta delitev moških tekmovalcev na dva starostna razreda povečala med gradbinci zanimanje za igre, saj je letos prijavljenih za tekmovanje 21 moštvo z okoli 140 tekmovalci, lani je nastopilo 13 moštvo.

Organizacijo letošnjih iger je Republiški odbor sindikata gradbenih delavcev Slovenije poveril kolektivu Splošnega gradbenega podjetja »Sava« z Jesenic. Tekmovalci kolektiva SGP »Sava« so bili na vseh dosedanjih tekmovanjih najuspešnejši, saj kot ekipa branijo prehodni pokal Republiškega odbora sindikata. Letos imajo lepe izgleda, da pokal osvojijo v trajno last. Zanimivo je, da se je zamisel o smučarskih tekmovanjih gradbincev rodila pred leti prav med prijatelji zimskih športov kolektiva SGP »Sava«, ki so leta 1961 organizirali prve smučarske tekme gorenjskih gradbincev na Črnem vrhu. Ze dve leti pozneje je bilo takšno tekmovanje organizirano v republiškem merilu, ki je doživelo razveseljiv razmah.

F. P.

Priprave na Prešernov dan

V počastitev letošnjega Prešernovega dne bo na Jesenih poleg šolskih proslav tudi osrednja proslava, ki jo bo organizirala Svoboda »Tone Čufar« v veliki dvorani delavskega doma in katere program bodo izvajali člani dramskega krožka jeseniške gimnazije. Še primerneje pa bo počastila letošnji Prešernov dan Svoboda »France

Prešeren« v Žirovnici. Proslavo bodo organizirali v rojstni hiši našega največjega pesnika, v Vrbi. Prirejanje dosedanjih klasičnih proslav je postalo že zastarelo, zato je prav, da sta se odločili jeseniška in žirovniška Svoboda za nov način počastitve spomina našega največjega pesnika dr. Franceta Prešerna. L. samo na osnovi novih zahtev

Svalbard - dežela polnočnega sonca

(Doživetja prve jugoslovanske ekspedicije na Arktiki)

(Nadaljevanje)

Malo pred 11. uro naslednjega dne, morje je mirno, Polarheimen že reže valove. Lep dan je, sedimo na palubi in gledamo čudovite gore in razbite ledenike. Strojnik, ki nadomešča okajenega kuharja, nas je povabil v kuhinjo. Najraje smo segali po svežem kruhu, ki ga nismo jedli že nekaj tednov. Medtem je barka zaplula v Cross fjord. Kapitan nam je sporočil, da nas bo peljal kar do konca, česar smo bili zelo

Mornarja na Polarheimenu

veseli, saj je obala zelo razbita in nam je prihranil mnogo truda ter časa.

Pri rtu Cadio, na polotoku kralja Hakona, se Cross fjord deli na dva dela, na fjord Lilienhöök na levi in Möller na desni. Tod smo zagledali majhno lovsko bajtico. Polarheimen se je približala bregu, stroji so utihnili. V čolnu, ki je bil privezan za barko, smo se po trikratni vožnji izkrcali z vso prtljago.

Pred zadnjo vožnjo na obalo smo se poslovili od Harryja in njegovih fantov. O plačilu za prevoz niso hoteli nič slišati. V zahvalo in v slovo smo stisnili raskave dlani lovcev in mornarjev in se s čolnom prepeljali na obalo. Zbrani na zasneženem bregu smo jim molče zaželeli srečno pot in dober lov.

Proti večeru so na hričeku nad lovsko bajtico že stali trije šotori — naš dom za naslednjih nekaj dni.

Ko smo naslednje jutro zlezli iz šotorov, je bil veličasten pogled na gore, obisijane od sonca. Veter, ki je ponoči silovito stresal šotore, se je pomiril.

Z Janezom sva se lahko opremljena in brez smučij napotila proti vzhodu, da bi se povzpela na značilen vrh brez imena, ki se je dvigal iz ledeniške groblje nad nama. Ko sva dobro uro gazila sneg, sva dosegla gruščnat greben, ki se je vzpenjal nad zasneženim ledenikom. S severnega

grebena sva se potem umaknila v žleb v severozahodni steni. Sneg v žlebu je slab in udaralo se nama je do kolena. Vseeno sva kmalu dosegla škrbino v severnem grebenu. Skok nad nama je bil krušljiv in strm in sva takoj videla, da ga ne bova mogla preplezati. Po strmini sva prečkala vzhodno steno in po zasneženi rebri ponovno dosegla severni greben, ki se je tod spremenil v vodoraven raz; stene padajo na vzhodno in zahodno stran v vrtočavih strminah. Razvezala sva nahrbtnik, po kratkem počitku pa navezana prečkala v zahodno steno. Teren je izredno krušljiv, marsikje pa ga pokriva celo zaplate mahov in lišajev. Po razčlenjenem grebenu sva prišla na vrh, kjer naju je presenetil možic. Škoda, da je kosček papirja tako preperel, da ne moreva ugotoviti, kdo je najin predhodnik.

Dan je bil čudovit in pogled nepozaben. Pod zahodnimi pobočji gore je Cross fjord ves pokrit z ledenimi ploščami. Tudi Tinayre fjord je še ves vkovan v led. Nad ledeniki na desni pa se dvigajo ostri zasneženi vrhovi, ki kar sami vabijo. Težko dostopen je videti ta svet, a prav gotovo vreden obiska. Vzponi na te vrhove bodo naš prihodnji cilj.

Po kratkem počitku sva sestopila po zahodnem pobočju na ledenik in kmalu prispela do jutranjih sledi, po katerih sva se prijetno utrujena vrnila v kočico.

Zgodaj zjutraj naju je Uroš zbudil s povabilom na zajtrk. Po gazi sva se spustila od šotorov k bajtici ob morju. Po zajtrku sta se prva poslovila Mike in Uroš, ki s smučmi odhajata ob obali proti jugu, da bi preplezala zahteven greben Chaine Casimir Perier. Še preden sta izginila za robom, sva z Janezom spet spala, da bi se prespana odpravila na nov pohod. Zbudila sta naju Brane in Tonač, ki sta odhajala proti skupini MTS Rekstad.

Kmalu za njima sva tudi midva gazila čez stranske morene ledenikov, potoke in prostrana prodišča po njunih sledovih. Po večurnem pohodu, ko sva prišla više v položnejši svet, sva zatekla Braneta in Tonača ter se jima z veseljem pridružila pri počitku. Skupaj smo skuhali konzervi fižola s hamburško slanino in se dobro najedli.

Po počitku smo se ločili. Prijatelja sta namenjena po ledeniku Tinayru do skupine MTS Rekstad, midva pa na 1001 m visoki vrh brez imena.

Zagazila sva v novino in nekajkrat se nama je udrlo, enkrat celo do pasu. Kmalu sva zapustila ledenik in obstala pod granitno steno nad njegovo moreno, kjer so se vseže spreletale jate ptic. Megle pritiskajo z vrhov in pobočja izginevajo v sivi kopreni. Še vedno navezana hodiva navzgor ob robu ledenika. Veva samo to — po zemljevidu — da je pred nama kota 1001 m, ki jo morava obiti po levi, da bi prišla v krnico pod vrhom. Ustavila sva se že visoko na položnem gruščnatem jeziku in si v zavetju pripravljala ležišče iz granitnih plošč. Bivakova vreča, slonova noga in veston so tu pravo razkošje. Preden je večerja kuhana, se megla za trenutek razkade. Vidiva, da sva v čudoviti krnici pod vrhovi gora; razbit ledenik poln razpok je na levi pod vrhom Killian. Prav po naključju sva se mu ognila. Kmalu naju je ponovno zagrnila megla. Po večerji sva zlezla v vrečo in le nekajkrat so naju do jutra prebudili ptiči, ki jih tudi tu ne manjka.

(dalje prihodnjič)

Najvišji in najnižji povprečni osebni dohodek

Objavljamo najvišje in najnižje osebne dohodke v prvih devetih mesecih lanskega leta. Podatke je zbrala služba družbenega knjigovodstva pri podružnici Narodne banke na Jesenicah. Res povprečni osebni dohodek ne pove veliko, ker je struktura (kvalifikacijska) zaposlenih od delovne organizacije do druge zelo različna, vendar lahko na njegovi osnovi sklepamo na to, kako v posameznih delovnih organizacijah nagrajujejo živo vloženo delo, kakšno je bilo stanje posameznih delovnih organizacij in kako uspešno so poslovale.

Najvišji osebni (povprečni) dohodki so bili v tehle delovnih organizacijah:

	din
1. Elektrarna Moste	68.613
2. Dimnikarsko podjetje Jesenice	58.938
3. Menza SGP »Sava« Jesenice	55.851
4. Elektro Zirovnica	53.661
5. Kovinoservis Jes.	48.765
6. Železarna Jesenice	48.287
7. Mesarsko podjetje Jesenice	47.156
8. Gostišče »Svoboda« Jesenice	46.555
9. Komunalno podjetje Jesenice	46.055
10. Lesno galanterijski obrat Jesenice	42.340

Najnižje povprečni osebni dohodek pa so dosegali delavci v tehle delovnih organizacijah:

1. Menza komunalnega podjetja Jes.	21.722
------------------------------------	--------

2. Cokla Bl. Dobrava	30.704 din
3. Komunalni servis Jesenice	31.669
4. Hotel Pošta Jes.	33.913
5. Gostinska enota »Železar« Jesenice	34.578
6. Elektrotehnični servis Jesenice	35.550
7. Trgovsko podjetje Univerzal Jesenice	36.206
8. »Gorenjka« Jesenice	36.783
9. Vodovod Jesenice	37.172
10. Trgovsko podjetje »Rožca« Jesenice	37.173

Pri primerjanju povprečnih osebnih zaslužkov za prvih devet mesecev lanskega leta pade v oči, da je železarna šele na šestem mestu in da kladu na Blejski Dobravi na je proizvodno podjetje »Coprzedzadnjem mestu izmed 28 delovnih organizacij naše občine.

ŠVICA. — S sredozemske francoske obale bodo napolnili preko gorovja Jura 88 km dolg naftovod do švicarskega kantona Neuchâtel, kjer gradi družba Shell novo rafinerijo za nafto. Eacunajo, da bo ta naftovod zgrajen do avgusta letošnjega leta in bodo lahko po njem transportirali letno 5 milijonov ton nafte.

ZAHODNA NEMCIJA. — V zahodnonemški železarni Dortmund Hörde Hütten Union je pred kratkim pričel obratovati nov plavž s premerom talilnika 8 metrov, ki lahko proizvaja mesečno 45.000 ton grodlja. V načrtu imajo gradnjo še enega novega plavža s premerom talilnika 9,5 metrov.

ZDRUZENA ARABSKA REPUBLIKA. — Sovjetska zveza je dodelila ZAR posojilo v višini 360 milijonov rubljev za dobo 12 let in z 2,5 % obrestmi. Od tega posojila je 145 milijonov rubljev namenjenih za razširitev železarne v Heluanu, katere zmogljivost bodo povečali od sedanjih 260.000 ton surovega jekla na 1,5 milijona ton letno. Del tega posojila bodo namenili tudi za izgradnjo strokovnih šol za šolanje železarskih kadrov.

SPANIJA. — Štiri španske železarske družbe so naročile pri švicarskem podjetju Concast AG v Zürichu naprave za kontinuirano vlivanje tipa »S«. Ena izmed železarn »Industrias del Besos« že ima manjšo napravo za kontinuirno vlivanje gredic premera 100 in 120 mm ter je naročila še drugo; ostale tri železarne pa te naprave še nimajo.

Zakaj sem bil v Moskvi

(Nadaljevanje z 8. str.)

To je morda včasih potrebno tudi zaradi močne centralizacije v pogledu odločanja.

V ilustracijo naj navedem časovni razmak razgovorov ob zadnjem obisku v Moskvi: v soboto, 28. nov. 1964, sem prispel v Moskvo, 30. nov. je bil prvi razgovor od 13. do 16. ure, drugi 7. dec. od 13. do 16. ure, tretji razgovor 9. dec. od 1.30 do 13. ure in četrti 10. dec. od 15.30 do 17. ure. Zaradi razmeroma slabih zvez, predvsem v zimskem času, sem lahko odpotoval iz Moskve šele 13. dec. 1964.

Tako je to potovanje, kakor mnoga druga, trajalo polnih 18 dni.

5. nadaljevanje

»Kako to mislite, gospod postajni načelnik. Moja pamet, se zdi, je res prestara, da bi mogla razumeti, zakaj punca ni kurba, če ti gre takole tebi nič, meni nič za eno noč v sobo z nemškim oficirjem, ki ga morda komaj pozna. Res ne vem, kaj naj ima to opraviti s Krekom in jugoslovanskimi nazori.«

»Da imaš prestaro pamet, si prav povedal. Zato ti ne morem razložiti, kako je z ženskami v Tretjem Reichu. Ne boš razumel. Da si ne boš belil glave, kadar bo punca še izostala ponoči od doma in mislim, da bo prišel čas, ko bo to precej pogosto, si za zmerom zapomni tole: Ženska je njiva. Orješ, gnojiš, seješ, kosiš, puščaš strnišče... Vse, kar se ti zljubi. Da preživljaš svoj čas, da se na njej naslajaš in da ti rodi. Tvoja punca ali katera koli ženska v vasi ni nič drugega.«

Stari trgovec, ki je vse življenje premalo goljufal, a je živel za svoje trdne nazore in si je zgradil koščene moralne principe, je vztrepetal. Začutil je moč, da bi lahko udaril po blestem Sokoljakovem licu in da bi ga zmogel suniti s svoje mize.

»S politiko sem se ukvarjal samo toliko, kolikor je bilo treba za moje posle. Nikoli ne več. Mislim, da so imeli od tega drugi več dobička ko jaz. Ljudje so mi bili vedno dolžni in politikanti so prihajali k meni, da sem svojim dolžnikom pred volitvami ukazal, koga naj volijo. Za kaj gre, pa nisem vedel ne jaz ne tisti, ki sem jim ukazal, kako naj volijo. Zato mi ne smete zameriti, če tudi nemških nazorov ne morem razumeti. Vendar tole o ženskah, gospod Sokoljak, ali mislite, da je res tako? Ste brali to v tisti Führerjevi knjigi? Ali tudi vi verjamete, da je vaša Santina samo še njiva s strniščem, ki ga zdaj lahko kosi, kdor si to poželi?«

»Vabljenk, pusti Santino in tisto, kaj jaz mislim! Vse to bore malo pomeni. To so zelo enostavne stvari. Misli raje na to, kako bova morda jaz in ti že jutri ali pojutrišnjem gnojila kaj drugega, ne njiv s čisto prijetnimi krtinami. Recimo, da bova pognojila s svojimi kostmi veliko nemško njivo. Deželo Reicha.«

Sive trgovčeve ustnice so se premaknile in možakar se je počasi zasukal proti oknu. S telesom so se sukale tudi njegove misli. Od tistega ostudnega o ženskah so šle k skrbem, ki se je zdelo, da jih znajo Nemci vsaditi čisto v vsak kotiček človekove zavesti.

»Pa menda ne mislite, da bi se utegnili primeriti spet kaj takega kakor decembra. Od devetnajst hiš jih je ostalo štirinajst, od dobrih sto ljudi nas je še šestdeset. Bodo posmodili in pobili še to, kar je ostalo. Ali nič ne pomeni, če jim kdo pomaga? Bo tudi nas doletelo?«

»Ti si zajec. Če plove gošarje in če bodo ljudje ubogljivi, se ne bo zgodilo nič več. Vsaj takega nič več, kakor je bilo tisto v decembru. Ne veš pa, kaj se lahko zgodi mimo tega. Mimo gošarjev in nesmiselne puntarije. Veliki Reich ima svoje cilje in svoja pota. Ne pozabi, da sva Slovana in da živiva na večni nemški zemlji. Vsaj tako pravijo in tako morava verjeti.«

Zdelo se je, da Vabljenk razume.

»Vi ste mnogo mlajši od mene. Prizadevate si, da bi jim storili več dobrega ko jaz. Bolje vas imajo zapisanega. Se vam zdi, da bi lahko doletelo tudi vas, ko se bo gospodar odločil, naj gredo tujci z njihove zemlje?«

»Tega ne ve niti bog niti hudič.«

»V mojih letih postaja življenje zelo dragoceno. Vi ne veste, kako me skrbi umreti. Groza me je pomisliti, da lahko pridejo že jutri in me pošljejo v Dachau in zapro vrata za mojim življenjem.«

Sokoljak se mu je smejal.

»Delaj, kakor ti bomo ukazali!« mu je rekel, »pa morda ne bodo zapirali vrat za tvojim življenjem. Lahko se ti primeri, da boš umrl celo po starem običaju, v postelji in da ti bo gorela sveča. Da, celo to se ti lahko primeri.«

»Ko bi bilo tako?« je zamišljal trgovec.

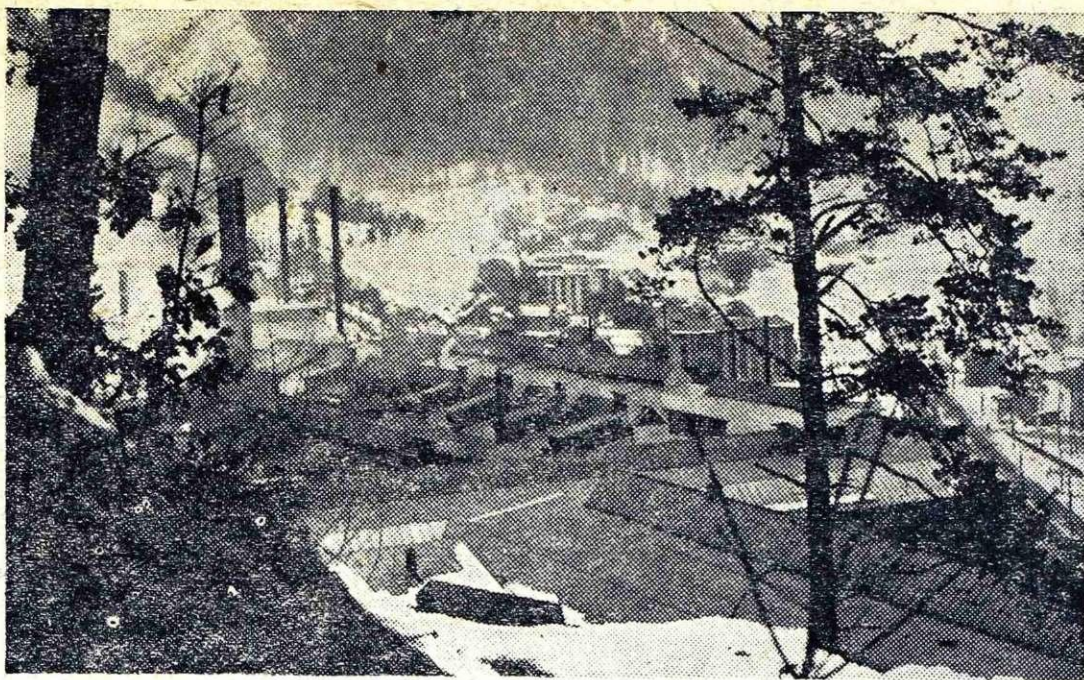
»Povej mi raje, kaj je počela punca zadnjih štirinajst dni! Tole razglabljanje o smrti začenja človeku obračati vamp.«

»Nič posebnega, se mi zdi. Puščal je nisem nikamor. Po tobak sem ves čas hodil sam. Le še bolj osorna in hudega jezika je postala po tistem, no, po tistem, ko je ratala njiva...«

»Jo je kdo iskal? Kak Nemec? Je dobila kako pošto?«

»Oni dan. Pismo.«

»Po pošti?«

Javorniška razglednica

Zbor občanov na Koroški Beli je lepo uspel

Krajevna skupnost Javornik-Koroška Bela je v preteklem tednu organizirala v dvorani osnovne šole na Koroški Beli zbor občanov. Dnevni red je bil zelo obširen. Predvsem so se morali občani pogovoriti o prenehanju stanovanjske skupnosti, ki so jo nadomestili z novo krajevno skupnostjo, potem o prenehanju servisa za vzdrževanje hiš, žagarskega servisa itd.

Za zbor občanov je bilo pripravljeno tako obsežno in pestro gradivo, da so številni občani, ki so se udeležili zbora, imeli dovolj možnosti, da so lahko aktivno sodelovali v zelo živahni razpravi. Obisk zbora občanov in razprava sta organizatorje zadovoljila, tako da lahko trdimo, da je zbor občanov po daljšem presledku res lepo uspel. Najprej so opravili vse potrebne formalnosti; razrešili so dosedanje stanovanjsko skupnost, izvolili novo krajevno skupnost, sprejeli njen statut, ki vsebuje 87 členov ter se strinjali s predlogom o ukinitvi omenjenih servisov.

V razpravi je sodeloval tudi načelnik odseka za gospodarstvo pri skupščini občine Jesenice Karel Frančeskin. Obravnaval je probleme, ki so najbolj pereči na področju Javornika in Koroške Bele. Najprej je omenil gradnjo nove trgovine na Koroški Beli, ki naj bi jo financirala delno Železarna Jesenice in trgovsko podjetje »Zarja«. Trgovina naj bi bila večja kot smo mislili prvotno in bi imela 100 m² površine. V stavbi bi bilo tudi nekaj stanovanj, ker bi s tem bolje izkoristili prostor in delno prispevali k reševanju pereče stanovanjske problematike. Opozoril je na to, da bo v občinskem merilu treba rešiti vprašanje nadomestila za ukinitve servise pri krajevnih skupnostih na Plavžu, Podmežaklju, Savi in na Javorniku. Kazalo pa bi ustanoviti podjetje, ki bi občanom nudilo potrebne usluge, za začetek pa bo treba dodeliti potrebna sredstva in prostore.

Karel Frančeskin je v svoji razpravi še poudaril, da

krajevne skupnosti, ki jih ustanavljamo, niso oblastni forumi, njihova osnovna in najpomembnejša naloga pa je v tem, da zadovoljujejo želje in potrebe občanov.

Potreb in želja je veliko, vendar bomo morali rešiti vprašanje vodovoda za Jesenice. Če bi hoteli vodovod napeljati iz Peričnika, bi potrebovali okrog 600 milijonov dinarjev. Ogromna sredstva bomo potrebovali tudi za izgradnjo novih šol. Samo za izgradnjo osnovne šole v Kranjski gori in na Plavžu bi potrebovali 1.200 milijonov dinarjev.

Ob zaključku svoje razprave je tov. Frančeskin opozoril še na urejevanje okolice novih stolpčev, ki jih gradi železarna na Koroški Beli. Hišni sveti in sčanovalci, ki že ali še bodo stanovali v njih, ne bi smeli dovoliti, da bi imeli takšno okolico, kot jo imajo nekateri stanovanjski objekti na Plavžu.

Občani, predvsem pa prebivalci Koroške Bele, so v svojih prispevkih v živahni razpravi omenili, da bi morali ponovno načeti vprašanje podvoza, ki naj bi ga zgradili nekje v Krničkah. S tem bi omogočili tistim prebivalcem, ki imajo polje na drugi strani ceste I. reda, varnejši dostop, ker morajo sedaj uporabljati samo novi železniški nadvoz pri osnovni šoli in bi lahko z vzrežnimi vozovi ovirali promet na cesti I. reda. Opozorili so tudi na to, da na nepreglednem ovinku, pri bivši železniški čuvajnici, lahko pride do prometne nesreče in je treba z reševanjem tega problema pričeti čimprej.

Tov. Vidmar, predsednik sedanja stanovanjske skupnosti, je seznanil občane še z odgovorom upravnega odbora Železarne Jesenice glede uporabljanja rampe za nakladanje premoga za široko potrošnjo. Upravni odbor železarne namreč meni, da bi sedanjo rampo lahko uporabljali v te namene, tudi če bi bil drugi tir last železarne. Nobene možnosti pa ni, da bi v Trebežu kot je bilo predlagano v predlogu, določili prostor za razkladanje premoga. Ob zaključku zbora občanov je bil izvoljen 21-članski odbor krajevne skupnosti in 9 članov izvršnega odbora.

-or

IZKORISTILI SO

POLLETNE POČITNICE

Na strokovnih šolah Železarskega izobraževalnega centra, kjer je bil dosežen ob polletju letošnjega šolskega leta dober uspeh (poklicna industrijska šola z 287 učenci 2,80, tehnična srednja šola s 108 dijakmi 2,78, večerni oddelek TSS s 60 slušatelji 2,66), so polletne počitnice hvalevredno izkoristili. Za predavatelje šol so organizirali predavanja o ocenjevanju in o pedagogiki. Predavala sta priznana pedagoga univ. prof. dr. Šmid in univ. prof. dr. Gogala iz Ljubljane. Predavanja so bila velikega pomena za nadaljnje delo predavateljev šol. Med počitnicami so tudi prezidali tri učilnice in tako pridobili novo, doslej manjkajočo učilnico in kabinet za strojniško stroko. Tako strokovna izpopolnitev članov predavateljskega zbora kot povečanje števila učilnic in kabinetov bosta nedvomno prispevala k lažjemu podajanju in sprejemanju učne snovi in s tem k boljšim učnim uspehom na koncu šolskega leta.

L.

Za kulturo in prosveto v prvem četrtletju 10,5 milijona

Upravni odbor sklada za dejavnost kulturno-prosvetnih društev in za investicije. Upoštevač povečano dejavnost, ki bo letos v čast 20-letnice osvoboditve in 30-letnice stavke železarjev, je odbor dodelil Svetu Svobod in prosvetnih društev 300.000 dinarjev za priprave in organizacijo vseh prireditev. Za stroške sprejema po zelo uspešnih uprizoritvah drame

»Dom Bernarde Albe« je bilo gledališču »Tone Čufar« dodeljenih 120.000 din. Odobrili so tudi vlogo občinskega odbora SZDL Rateče za poravnava stroškov popravila ozkotračnega kinoprojektorja. Za vestno vzdrževanje rojstne hiše pesnika dr. Franceta Prešerna je bil sprejet predlog, da se vestna oskrbnica nagradi.

»Dom Bernarde Albe« je bilo gledališču »Tone Čufar« dodeljenih 120.000 din. Odobrili so tudi vlogo občinskega odbora SZDL Rateče za poravnava stroškov popravila ozkotračnega kinoprojektorja. Za vestno vzdrževanje rojstne hiše pesnika dr. Franceta Prešerna je bil sprejet predlog, da se vestna oskrbnica nagradi.

Občni zbor nogometnega kluba Jesenice

Nogometu mesto, ki mu gre

V nedeljo, 31. januarja, je bil v učilnici železniške postaje Jesenice občni zbor nogometnega kluba Jesenice. O problemih nogometa na Jesenicah so razpravljali aktivni igralci in ostali ljubitelji tega športa na Jesenicah, na osnovi izčrpnih poročil, ki sta jih prebrala predsednik Pavel Lotrič in tehnični vodja inž. Adi Mulej.

Osnovna misel, izražena v poročilih in pozneje v razpra-

vi, je bila, da je treba nogomet kot športno panogo uvrstiti vsaj na tisto mesto, kakršnega je imel pred drugo svetovno vojno in po osvoboditvi. Zdaj lahko že trdimo, da je večletna kriza v tem športu za nami in da se nogometu na Jesenicah obetajo boljši časi. Zaenkrat tekmuje prvo moštvo v gorenjski nogometni ligi in je trenutno na drugem mestu. Zelo lepo so se uvrstili tudi pionirji, ki so v jesenskem delu v svoji skupini osvojili prvo mesto. Na občnem zboru je bilo načeto vprašanje glede mladinskega moštva, ki bi ga dopolnili še z nekaterimi igralci, ki so sicer predvideni za prvo moštvo. Omenjeno moštvo bi lahko tekmovalo v novi sezoni v gorenjski nogometni ligi, v kolikor se bo sedanje prvo moštvo uvrstilo v višji razred, to je v slovensko consko ligo — zahodni del. Najbolj pereče je vprašanje trenerja. Zaenkrat si bodo pomagali z domačimi trenerji. Sprejet je bil predlog, da bo prvo moštvo treneriral Ciril Klinar, pionirje pa Lavtežar. Če bo prvo moštvo osvojilo v gorenjski nogometni ligi v spomladanskem delu prvenstva prvo mesto in se uvrstilo v slovensko consko ligo, potem bo treba misliti

na poklicnega trenerja, ki bo moštvo pripravljajal za težje tekme. Eno izmed standardnih vprašanj, ki jih obravnavajo na občnih zboreh nogometnega kluba Jesenice že nekaj let nazaj, je prav gotovo nogometno igrišče Podmežakljo, ki je trenutno v takem slabem stanju, da ga bo treba temeljito urediti. Zaradi tega bodo verjetno morali trenirati in odigrati nekaj tekem v spomladanskem delu prvenstva na igrišču v Mojstrani ali pa na Bledu. Poleg tekmovalnj, ki so na sporedu v okviru gorenjske nogometne lige, pa bo organiziran še nogometni turnir obmejnih občin.

Že sedaj bo treba pripraviti ustrezen program v okviru prireditev, s katerimi bomo počastili 20-letnico osvoboditve in 30-letnico kovinarske stavke. Izvoljen je bil tudi odbor, ki šteje enajst članov, z nalogo, da za nogometni šport na Jesenicah in v okolici zainteresira še več mladine in pionirjev ter poskrbi, da bo nogomet dobil v športnem življenju na Jesenicah mesto, ki mu gre.

Društveno prvenstvo

Dne 30. in 31. januarja 1965 so bila odigrana 3 kola finalnega turnirja za društveno prvenstvo. Kakšnih presenečenj v teh kolih ni bilo, toda dokončno je rešeno vprašanje prvaka. To bo poznani slovenski šahovski mojster Milan Longer, medtem ko se bo plasman od 2.—5. mesto rešil šele v zadnjem kolu.

11. kolo: Pongrac - Longer 0:1, Lavrič - Kaše 0:1, Pavlin - Zorko 0:1, Štrumbl - Pristov 1:0, Roblek - Ciuha 1:0, Zupan A. - Jan 1:0, Krničar - Krajnik 1:0.

12. kolo: Longer - Krajnik remi, Jan - Krničar 1:0, Ciuha - Zupan 0:1, Pristov - Roblek 0:1, Zorko - Štrumbl 0:1, Kaše - Pavlin remi, Pongrac - Lavrič remi.

Zadnje kolo je bilo v četrtek, 4. februarja 1965.

Na začetku srečanja so hokejisti in gledalci z enominutnim molkom počastili spomin na mladega igralca ljubljanske Olimpije Slavka Jeranca, ki so ga pokopali v nedeljo popoldan.

Že v 4. minuti prve tretjine je bil za domače uspešen Tišlar. Nato so Jeseničani vse bolj oblegali vrata Galeta, toda odlična obramba gostov se je uspešno postavljala po robu razigranim domačinom. V drugi tretjini so Jeseničani zaigrali slabo in Olimpijci so imeli nekaj časa celo terensko premoč. Šele v tretji tretjini so bili Jeseničani spet boljši, pa tudi ljubljancem je uspelo zabiti častni gol. V tem srečanju so Jeseničani dosegli 200. gol na letošnjem dravnem prvenstvu, obenem pa si že devetič zapovrstjo zagotovili naslov državnega prvaka. K temu uspehu jim iskreno čestitamo in želimo še vrsto let takih in še večjih športnih podvigov.

P. K.

ZORKO — mladinski prvak Gorenjske

Od 26. do 31. januarja je bilo na Jesenicah mladinsko prvenstvo Gorenjske, na katerem je sodelovalo 12 mladincev iz Kranja, Javornika, Kamne gorice, Kroke in Jesenice. Med njimi sta nastopili tudi dve mladinki, Lukekova z Javornika in Primožičeva z Jesenic. Obe sta pokazali dokaj solidno znanje, posebno Primožičeva, vendar je bilo opaziti, da pomanjkljivo poznata končnice ter sta marsikatero dobljeno partijo izgubile.

Pred pričetkom prvenstva sta bila glavna favorita za I. mesto B. Zorko z Jesenic in F. Murovec iz Kranja. Po zmagi Zorka nad glavnim konkurentom je bilo vprašanje prvaka skoraj že rešeno, toda po nepričakovani zmagi Kreka nad Zorkom, je vzplamtela ponovna borba za osvojitve I. mesta.

Končna razvrstitev: 1. Zorko SD Jesenice 9,5 točke — 2. Murovec SD Kranj 9 točk — 3. Pavlin SD Jesenice 8 točk — 4. Krek SD Kranj 7 točk — 5. Butorac SK Kropa 6 točk — 6. Končnik SS Javornik 6 točk — 7. Ciuha SD Jesenice 5,5 točke — 8. Kalan SS Kamna gorica 5 točk — 9. Oblak SD Jesenice 4 točke — 10. Primožič SD Jesenice 3 točke — 11. Koblar SS Javornik 2 točki — 12. Lukek SS Javornik 1 točko.

Kaj bomo gledali v kinu

Kino »RADIO«

6. in 7. februarja ameriški barvni film VOHUN NA POVELJE, ob 17. in 19. uri, v nedeljo tudi ob 15. uri.

8. februarja španski barvni film PRODAJALKA VIJOLIC, ob 17. in 19. uri.

9. in 10. februarja jugoslovanski film MARS NA DRINO, ob 17. in 19. uri.

11. in 12. februarja nemški film TOLPA GROZE, ob 17. in 19. uri.

13. februarja italijan. film IZ DNEVA V DAN BREZ NADE, ob 18. in 20. uri, v nedeljo tudi ob 16. uri.

8. in 9. februarja ameriški barvni film VOHUN NA POVELJE, ob 18. in 20. uri.

11. in 12. februarja francoski film VZGOJA SREČE, ob 18. in 20. uri.

13. februarja angleški film ZA PLES STA POTREBNA DVA, ob 18. in 20. uri.

Kino ŽIROVNICA

6. februarja španski barvni film PRODAJALKA VIJOLIC.

7. februarja francoski film MIKAVNA LAŽNIVKA.

10. februarja amer. barvni film VOHUN NA POVELJE.

13. februarja francoski film VZGOJA SRCA.

Kino DOVJE

6. februarja francoski film MIKAVNA LAŽNIVKA.

7. februarja slovenski film SAMORASTNIKI.

7. februarja španski barvni film PRODAJALKA VIJOLIC.

11. februarja amer. barvni film VOHUN NA POVELJE.

13. februarja jugoslovanski barvni film MARS NA DRINO.

Kino KOROŠKA BELA

6. februarja francoski film VZGOJA SRCA.

7. februarja italijan. barvni CS film TARAS, SIN ATILE.

8. februarja jugoslovanski barvni film MARS NA DRINO.

13. februarja nemški film TOLPA GROZE.

Kino KRANJSKA GORA

6. februarja italijan. barvni film TARAS, SIN ATILE.

7. februarja francoski film VZGOJA SRCA.

11. februarja jugoslovanski barvni film MARS NA DRINO.

12. in 13. februarja ameriški barvni film VOHUN NA POVELJE.

DEŽURNI ZDRAVNIK

Za čas od 5. februarja od 12. ure do 12. februarja do 12. ure.

Zahodni del Jesenic: dr. Milan Čeh, Jesenice, Cesta maršala Tita 88, telefon 82-244, interni 728.

Vzhodni del Jesenic: dr. Avgustin Tancer, Jesenice, Cesta maršala Tita 27, telefon 82-278.

Republiško prvenstvo mladincev v skokih

V nedeljo bo na Hrušici na 60-metrski skakalnici republiško prvenstvo v smučarskih skokih za mladince. Prijavljenih je okrog 110 tekmovalcev iz vse Slovenije. Izrazitega favorita ni, zato se obeta gledalcem velik užitek ob izenačeni borbi za najboljša mesta.

Kranjskogorci v Beogradu

60 minut kazni na eni tekmi

V ponedeljek se je iz Beograda vrnilo moštvo Kranjske gore, ki je v Beogradu odigralo tri hokejske tekme za državno prvenstvo. V dnevnem časopisu smo precej brali o grobosti Kranjskogorcev v srečanju s Partizanom, zato smo se obrnili na vodjo potovanja Franceta Zupančiča, da nam o tem kaj več pove.

»Kaj menite o vesteh v dnevnem časopisu o srečanju Partizan : Kranjska gora?»

»Seznanjen sem s tem pisanjem in presenečen. Nad neobjektivnimi izjavami radia in tiska. Moram reči, da so Kranjskogorci igrali fair in pošteno in je za vso vročo kri kriv pristranski sodnik Donoval, prav tako pa tudi sodnik Tarabochia. Prva tretjina je potekala povsem normalno — moštvo Kranjske gore jo je odločilo v svojo korist 2:1. V prvi minuti druge tretjine pa je neizprašani sodnik izza gola prisodil gol v korist domačinov. V resnici je Gasar gol ubranil cel meter pred golovo črto. Vsi protesti niso pomagali, istočasno pa je bil igralec Kranjske gore kaznovan z 10. minutami. Od tega incidenta naprej so gostje igrali stalno z igralcem manj, nekaj minut pa tudi z dvema igralcema manj. Zanimivo je, da je največ presedela na kazenski klopi prva trojka (Hiti, Beravs, Smolej), ki veljajo za fair igralce. V vsem srečanju sta sodnika izrekla točno 60 minut kazni, kar pomeni rekord, istočasno pa potrjuje, da sta prav onadva kriva za vse dogodke in poraz Kranjske gore — morda iz neznanja, ali pa zaradi pristranosti. Omenim naj še to, da ne morem ponoviti vseh psov, ki smo jih slišali s tribune od gledalcev na račun mladih hokejistov.«

SANKASKE TEKME V JAVORNIŠKEM ROVTU

Streliška družina »Triglav« Javornik — Koroška Bela je preteklo nedeljo organizirala sankaske tekme, ki so na sporedu vsako leto, vendar je bila letos udeležba največja. Zastopanih je bilo 12 družbeno-političnih organizacij s 54 tekmovalci. Konkurenca je bila zelo huda, prehodni pokal pa je osvojila ekipa SD »Triglav« Javornik, ki so jo sestavljali tekmovalci Matjaž Kalan, Rajko Kogovšek in Pavla Jezeršek. Drugo mesto je osvojila ekipa »Vatrostalne«, na 3. in 4. mesto pa sta se uvrstili ekipi SD »Triglav« Javornik in SD »Matija Verdnik« Jesenice, medtem ko je peto mesto pripadlo ekipi sindikalne podružnice postaje milic občine Jesenice. To je edinstveno tekmovalstvo v državi in je prav, da postane tradicionalno. Prav zaradi tega pričakujemo, da bo udeležba na prihodnjih sankaskih tekmah še večja.

Karel Püreber

»Če bi tekmo sodila objektivna in sposobna sodnika, kakšen bi bil izid?»

»To je težko reči. Po mojem bi po prikazani igri zmago vsekakor zaslužila Kranjska gora.«

»Moštvo Kranjske gore je nastopilo okrnjeno. Kdaj in kako je bil poškodovan Pipan?»

»Pipan je bil poškodovan na tekmi z Beogradom in sicer ima močno poškodovana

rebra. Zato tudi ni nastopil v naslednjih srečanjih in se je negova odsotnost precej poznala.«

»Kako gledate na ta potovanja v Beograd s finančne strani?»

»Vsekakor je to velik davek za obe moštvu — za Jesenice in Kranjsko goro. Potovanje v Beograd velja mnogo denarja, ki ga obema kluboma primanjkuje. Vsekakor bi morali odgovorni forumi na zvezi poiskati cenejšo rešitev za odigranje tekem v okviru državnega prvenstva. Skoda pa je tudi, da še to, kar je športnega, pokvarijo sodniki, ki med občinstvom in igralci povzročajo nered, istočasno pa odlašajo o izidu tekem.

Z občnega zbora TVD Partizan Javornik — Koroška Bela

Smučarska sekcija je najbolj delavna

V soboto, 30. januarja, je bil v domu TVD Partizan na Koroški Beli redni letni občni zbor društva. Udeležba je bila skromna. To ni nič čudnega, saj je v preteklem letu v društvu vladalo mrtvilo. Razen orodne in splošne telovadbe ter smučanja druge dejavnosti skoraj ni bilo.

Dosedanji predsednik tovariš Stefan Koblar je pozdravil navzoče in še posebej predstavnike drugih organizacij, nato pa je v svojem poročilu dokaj samokritično prikazal nezdravo stanje v društvu in poudaril, da so bili člani upravnega odbora neresni in nedelavni.

Iz poročila Janeza Novaka, načelnika pri društvu TVD Partizan, je bilo razvidno, da je društvo kljub temu, da v upravnem odboru ni bilo vse v redu, doseglo zadovoljive uspehe na športnem polju. Člani Partizana so se udeležili številnih tekmovalnih organiziranih je bilo taborjenje v Baški, ob koncu leta pa so obdarili člane ob novoletni jelki.

Menil je tudi, da bi se morala v društvo vključiti tudi predšolska mladina in tisti, ki že obiskujejo prve razrede. Tudi učitelji telesne vzgoje na osnovni šoli ne kažejo nobenega zanimanja za delo in polagajo premajhno pozornost kakovosti telesne vzgoje na šoli.

Iz poročila smučarskega odseka lahko ugotovimo, da so bili smučarji najbolj aktivni v društvu. Udeležili so se številnih tekmovalnih alpskih disciplin. V celoti je tekmovalo več kot 150 tekmovalcev. Imajo velike težave s prestopanjem tekmovalcev v druge klube. Iz razprave, ki je bila zelo živahna, povzamemo, da je bil predvsem gospodarski odbor

kriv za slabo stanje telovadnice in samega doma ter okolice. Člani gospodarskega odbora niso pokazali nobene volje in se zato niso predstavili v dobri luči. Treba bo tudi oživiti delo v košarski sekciji, ki je bila pred leti med najboljšimi na Gorenjskem, pozneje pa je prenehala z delom zaradi neustreznih delovnih pogojev. Sklenjeno je bilo, da je treba dobiti potrebna sredstva za gradnjo asfaltne igrišča, da bi tako imeli pogoje za nadaljnji razvoj košarke, za katero vlada med mladino na Javorniku in Koroški Beli veliko zanimanje.

Občni zbor so ob koncu razprave pozdravili še predstavniki Planinskega društva Javornik, Športnega društva Jesenice in TVD Partizana. Jesenice ter želeli, da bi pod novim vodstvom izboljšali delo v društvu Partizan Javornik. Poudarjali so tudi, da je potrebno tesnejše sodelovanje na vseh področjih. Za novega predsednika UO TVD Partizan Javornik so izvolili tov. Adija Rozmana. V upravni odbor so izvolili tudi precej mladih ljudi. Slab odnos je pokazala tudi občinska zveza za telesno kulturo na Jesenicah in še nekatere druge množične organizacije, ki na občnem zboru Partizana niso bile zastopane s svojimi predstavniki. Tako so dokazali, kako malo se zanimajo za probleme društva, ki se ukvarja z vzgojo mlade generacije.

S.

O delu SZDL na Plavžu

Večina članov SZDL na terenu Plavž je malo seznanjenih z delom in problemi krajevnega odbora SZDL na Plavžu. Zato želim na kratko opisati njegovo delo.

Na zadnji konferenci, na kateri je bilo prisotnih 71 članov, smo se v živahni razpravi pomenili o raznih težavah in uspehih krajevnega odbora. V zadnji mandatni dobi delo krajevnega odbora SZDL ni bilo dovolj aktivno zaradi različnih težav. Tako nismo imeli niti najpotrebnejšega prostora in in smo morali za seje in druge akcije uporabljati dvorano v starem gasilskem domu na Plavžu, seveda proti odškodnini. Trenutno smo ta problem rešili, ko smo opremili na lastne stroške majhen kletni prostor v bloku št. 9 na cesti Cirila Tavčarja. Želimo pa si boljših prostorov, ki bi bili po možnosti nekje v središču Plavža ob glavni cesti.

Dosedanji krajevni odbor ni imel izdelanega akcijskega programa dela, bili smo premalo povezani z mladino in drugimi družbeno-političnimi organizacijami kakor tudi z občinskim odborom SZDL. Tudi kadrovske je bil krajevni odbor slabo sestavljen, saj so bili nekateri člani popolnoma pasivni. Zato smo na njihova mesta ime-

novali nove, vendar tudi s tem problema nismo rešili.

Na konferenci 9. decembra lani smo se temeljito pomenili o dosedanjem in prihodnjem delu. Izvolili smo nov odbor z 11 člani in nov nadzorni odbor, ki šteje tri člane. Izvoljeni so bili: Genica Arh, Stane Bogataj, Ciril Brejc, Bogomir Bremec, Franc Hafner, Rado Lasnik, Jože Vilman, Alojzija Sodja, Tihomir Conić in Radovan Kilibarda. V nadzorni odbor pa Stane Pretnar, Milica Kováč in Franc Kusančič.

Imenovan je bil tudi sekretariat, ki ga sestavljajo: predsednik Stane Bogataj, podpredsednik Franc Kusančič, tajnik Radovan Kilibarda in blagajnik Bogomir Bremec. Odločili smo se, da bomo že na prvi seji ustanovili nekatere komisije, ki bodo lahko zaživele, če bodo organizacijsko dovolj trdne in če jim bomo omogočili vse pogoje za delo. Uresničiti moramo sklepe konference, poleg tega pa izdelati enoletni perspektivni program dela.

Novi odbor pričakuje pri svojem delu pomoč vseh stanovalec. Želi si sodelovanja z vsemi družbeno-političnimi organizacijami, da bi lahko tako v čim večji meri izpolnjeval svojo vlogo v vsepobno zadovoljstvo.

Stane Bogataj

Občni zbor totkluba na Javorniku

Konec prejšnjega tedna je Foto-kino klub Javornik — Koroška Bela na občnem zboru polagal obračun dela v preteklem letu. Zboru ni prisostvovalo ravno veliko število članov kluba, kar se ponavlja že nekaj let nazaj. Vendar je bil občni zbor kljub temu uspešen in je dal novoizvoljenemu odboru določene smernice za nadaljnje delovanje kluba.

Na zboru je bilo ugotovljeno, da ima klub sicer številčno precej članov, vendar njihova aktivnost in zanimanje za klub iz leta v leto

upada; po drugi strani pa ugotavljamo, da je vse več ljudi, ki fotografirajo. Zato je na vsak način treba najti vzroke in poiskati nove, sodobnejše oblike delovanja kluba v tako smer, ki bo zanimiva za širši krog ljudi. V tem letu je bila pri klubu formirana nova kino sekcija in si obetajo več uspehov ter popularizacije prav od nje.

Kljub neaktivnosti večine članstva so v preteklem letu nekateri člani kluba uspešno razstavljali na več foto razstavah, vendar je ta uspeh odvisen le od delovanja članov odbora in še nekaj drugih članov.

Toda fotoamaterska dejavnost bi morala biti ena izmed ostalih oblik rekreacije večjega števila delovnih ljudi, še posebej, ker to ni le konjiček, temveč tudi vzgaja in plemeniti človeka.

V drugem delu občnega zbora so si prisotni člani kluba ogledali preko sto barvnih diapozitivov in tri krajše filme, ki so jih izdelali člani kluba. Ker je takšna oblika afirmiranja kluba vsekakor dobra in privlačna, je bilo dogovorjeno, da bo v bodoče klub organiziral še večkrat razne podobne debatne večere.

S. H.

ŽELEZAR

GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA ŽELEZARNE JESENICE — Ureja redakcijski odbor — Glavni in odgovorni urednik Remigij Noč — rokopisov in fotografij ne vračamo — Naslov: Uredništvo Železarja, Železarna Jesenice. Tel. int. 758 in 394 — Tisk CP »Gorenjski tisk«